

זוהר לעם

וישלה

קבלה לעם
www.kab.co.il

תוכן העניינים

3	וישלח יעקב מלאכים
4	עם לבן גרתי
7	תפלותיהם של צדיקים [צלוחהון דצדיקייא]
10	וינתר יעקב לבדו
11	ויאבק איש עמו
12	שלחני כי עלה השחר
13	גיד הנֶשֶׁה
15	ויִשְׁתַּחֲוּ ארצה
17	מאמר ויבן לו בית
21	לא תחרוש בשור וחמור
24	כל התחלה קשה [שירותא תקיף]
25	הַתְּרַפִּיתָ ביום צרה
27	ויהי בצאת נפשה
27	ויצב יעקב מצבה
27	וילך ראובן - ויהיו בני יעקב שנים עשר
30	מי זאת עולה מן המדבר
31	ואלה תולדות עשו
31	ואלה המלכים
34	יעקב ישראל וישורון
35	אל תיראי תולעת יעקב
35	חצות לילה ותפלת השחר
37	מצא את הימים במדבר
38	אודה ה' בכל לבב
39	אתה סתר לי

וישלה יעקב מלאכים

ז בשעה שדוד המלך ניצל מאכיש מלך גת, אז אמר הכתוב, חונה מלאך ה', משום שהשכינה הקיפה אותו וניצל מאכיש ומעמו ומכל אלו שהתקיפו אותו. כתוב, ויתהולל בידם. וישתגע בידם, היה צריך לומר.

ח אלא זה טוב על שכתוב, כי קנאתי בהוללים. אמר לו הקב"ה, תיידך, עדיין תהיה צריך לזה. כיון שבא לבית אכיש, והתקיפו אותו, כתוב, ויתהולל בידם, אז באה השכינה ושרתה מסביב לדוד.

ט הרי השכינה אינה שורה אלא בנחלתה, שהיא ארץ הקדושה. ולמה שרתה השכינה עליו בגת, שהיא חוץ לארץ. ומשיב, ודאי הוא שאינה שורה בחוץ לארץ, שלא יוכלו לינוק שפע ממנה. אבל להציל היא שורה גם בחוץ לארץ. וכאן כשבא יעקב מבית לבן, כל המחנות הקדושים סבבוהו, ולא נשאר לבדו.

י אם כן, למה כתוב, ויותר יעקב לבדו? ואיפה היו כל מחנות המלאכים, שסבבוהו ובאו עמו? משום שהביא את עצמו לסכנה, שנשאר יחידי בלילה, והיה רואה בעין את הסכנה. ולפי שלא באו לשמרו אלא רק מסכנה שאינה נראית לעין, לכן נפרדו ממנו. ואז, מטרם שהכניס עצמו לסכנה, אמר, קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית עם עבדך. אשר, אלו הם מחנות המלאכים הקדושים שסבבוהו. ועתה, נפרדו ממנו, מטעם שהכניס עצמו לסכנה נראית לעין.

יא נפרדו ממנו המלאכים, כדי לעזוב אותו לבדו עם הממונה של עשו, שברשות העליון בא אליו. ואלו המלאכים הלכו לומר שירה, שבאותה שעה הגיע זמנם לומר שירה לפני הקב"ה.

מב' טעמים נפרדו ממנו המלאכים:
א. כדי לעזבו עם המלאך לבדו ושיאבק עמו.

ב. שהגיע אז זמנם לומר שירה, ואחר כך חזרו אליו.

א כי מלאכיו יצוה לך לשמרך. בשעה שהאדם בא לעולם, מיד היצר הרע בא עמו, ומקטרג עליו תמיד, כמ"ש, לפתח חטאת רובין. חטאת רובין, הוא היצר הרע, לפתח, לפתח בית הרחם, כלומר, תכף עם הולדו של האדם.

ב דוד קרא את היצר הרע בשם חטאת. כמ"ש, וחטאתי נגדי תמיד. משום שבכל יום עושה את האדם להחטיא לפני רבונו. ויצה"ר זה אינו סר מן האדם מיום הולדו עד עולם. והיצר הטוב בא אל האדם מיום שבא להטרה.

ג ומתי האדם בא להטהר? כשהוא בן י"ג שנה. אז מתחבר האדם בשניהם, היצר הטוב בימין והיצר הרע בשמאל. ואלו הם שני מלאכים ממונים ממש, והם נמצאים עם האדם תמיד.

ד בא האדם להטהר, נכנע היצר הרע לפניו, והימין שולט על השמאל, ושניהם, היצר הטוב והיצר הרע, מתחברים לשמור את האדם בכל דרכיו שהוא הולך. כמ"ש, כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך.
ה הקב"ה הזמין עם יעקב מלאכים מחנות ממונים, משום שהיה בא שלם עם השבטים העליונים, שהיו כולם שלמים כראוי. כמ"ש, ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים. ואחר כשניצל מלבן, ונפרד ממנו, ונתחברה עמו השכינה, ומחנות מלאכים קדושים באו לסבב אותו. ומאלו המלאכים שלח לעשו. כמ"ש, וישלה יעקב מלאכים, מלאכים ממש בודאי היו.

ו חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם. וכתוב, כי מלאכיו יצוה לך. הרבה מלאכים. מלאכיו יצוה לך, מלאכים כרגיל. ומלאך ה' סביב, השכינה. כמ"ש, וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה. וע"כ, חונה מלאך ה' סביב ליראיו, לסובב אותם מכל הצדדים, כדי להצילם. וכשהשכינה שורה בתוך האדם, כל הצבאות הקדושים מזדמנים שמה.

הואיל ואבי חי איני מפחד ממנו. לכן עתה, כל עוד שאבי חי, אני רוצה להתרצות עמו. מיד הזדרו, וישלח יעקב מלאכים לפניו. **טז** טוב נקלה ועבד לו, ממתכבד וחסר לָחֶם. מקרא זה על היצר הרע נאמר, משום שהוא מקטרג תמיד על בני אדם. והיצר הרע מגביה לבו ורצונו של אדם בגאווה. והאדם הולך אחריו מסלסל בשערו ובראשו, עד שיצר הרע מתגאה עליו ומושך אותו לגיהנום.

יז מי שאינו הולך אחר היצר הרע, ואינו מתגאה כלל, ומשפיל רוחו ולבו ורצונו אל הקב"ה, אז היצר הרע מתהפך להיות עבד לו. שאינו יכול לשלוט עליו. ולהיפך, אותו האדם שולט עליו, כמ"ש, ואתה תמשול בו. **יח** ממתכבד. שמכבד את עצמו, מסלסל בשערו, ומתגאה ברוחו. והוא חסר לחם, חסר אמונה. כמ"ש, לחם אלקיו הוא מקריב... לחם אלקיהם הם מקריבים. שלחם, פירושו השכינה. אף כאן חסר לחם, פירושו חסר אמונה, שהיא השכינה.

יט טוב נקלה, זה יעקב, שהשפיל את רוחו לפני עשו, כדי שלאחר כך יהיה עשו עבד לו, וישלוט עליו, ויתקיים בו, יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים. ועתה עוד לא היה זמנו כלל, שיעקב ישלוט עליו. ומשום שיעקב הניח אותו אל אחרית הימים, על כן היה עתה, נקלה. ובאחרית הימים, אותו שהיה מתכבד, יהיה אז עבד לו. אותו שיהיה אז חסר לחם, עשו, יהיה עבד לאותו שנתנו לו, רוב דגן ותירוש, ליעקב.

כ משום שידע יעקב, שצריך לו עתה, הפך לפניו לנקלה. ועשה בזה יותר חכמה ועורמה, מכל מה שעשה מעולם נגד עשו. ואלו הרגיש עשו בחכמה זו, היה הורג את עצמו, שלא יבא לזה. אבל יעקב עשה את הכל בחכמה.

ו"ש, קטנתי מכל החסדים... ועתה הייתי לשני מחנות. מחנה שכינה וכל ביתו היו מחנה אחד. כמ"ש, מחנה אלקים זה. ולמה כתוב, לשני מחנות? להורות שהיה שלם מכל הבחינות, מב' החלקים, לבן ואָדום, חסדים וחכמה, ימין ושמאל.

יב הלילה ההוא היה שליטתו של צד עשו, שמאל בלי ימין. באותה שעה, כתוב, יהי מארת, חסר ו', שהוא ליל רביעי, שלא יכול להאיר, מפאת היותו מבלי חסדים. ומשום זה, ויותר יעקב לבדו. שיעקב, שהוא השמש, ז"א, נשאר לבדו בלי הנוקבא, כי הלבנה, הנוקבא, נתכסתה מן השמש. וגם, ששמירתו של הקב"ה לא הוסרה לגמרי מיעקב, כי על כן לא יכול לו. שכתוב, ויָרָא כי לא יכול לו.

יג למה לא יכול לו? נסתכל המלאך לימין של יעקב, וראה את אברהם, שהוא השלמות של קו ימין. נסתכל לשמאלו של יעקב, וראה את יצחק, שהוא השלמות מקו שמאל. נסתכל בגוף של יעקב, וראה שנכלל מצד מימין ומשמאל, שהוא השלמות של הקו האמצעי. ואין אחיזה לס"א במקום השלמות, אלא במקום החסרון. ע"כ לא יכול לו. אז, ויגע בכף ירכו, שהוא עמוד אחד הסמוך לגוף, שהוא לחוץ מן הגוף. שיש שם בחינת חסרון, וע"כ נאחו בו המלאך, ונתקע כף ירך יעקב.

יד חונה מלאך ה' סביב ליראיו, ויחלצם. הקיף אותו מכל צדדיו, כדי להצילו משרו של עשו. וכשהשכינה שרתה בתוכו, כמה צבאות ומחנות מלאכים באו עמו. ומאלו המלאכים שלח אל עשו.

טו למה נתעורר יעקב לשלוח מלאכים אל עשו, הלא מוטב היה לשתוק ממנו? אלא אמר יעקב, יודע אני שעשו חרד על כבוד האב, ולא הרגיוזו לעולם. ויודע אני,

עם לבן גרתי

כא יעקב, להתהפך לפניו לעבד, כדי שעשו לא יסתכל בברכות שברכו אביו. כי יעקב

כה תאמרן לאדני לעשיו, כה אמר עבדך יעקב, עם לבן גרתי. מיד פתח

פלוני אני. אמר לו, נטה ממני, כי כל הקרב אלי, נחש אחד אני מביא והורגו. הלך אותו האדם לשר הגדוד, ואמר לו, אדם אחד בא, וכל מי שקרב אליו, מביא עליו נחש אחד, שנושך אותו ומת.

כז שמע שר הגדוד, ופחד. אמר, מוטב לילך לקראתו ולהתרצות עמו. אבל כשראה האדם שהוא את השר ההוא, פחד, אמר, ווי לי, השר יהרגני עתה. התחיל להשתחוות ולכרוע לפניו. אמר השר, אם בידו היה נחש שיכול להרוג, לא היה כל כך משתחוה לפני. התחיל השר להתגאות. אמר, כיון שהוא כרע לפני כל כך, לא אהרגו.

כח כך אמר יעקב, עם לבן גרתי ועשרים שנה נתמהמהתי עמו, ואני מביא נחש להרוג בני אדם. שמע עשו. אמר ווי, מי יקום לפניו, כי עתה יהרגני יעקב בפיו. כי חשב, מכיון שניצח את לבן, זקנו של בלעם, כחו ודאי גדול ככחו של בלעם, שנאמר עליו, אשר תברך מבורך ואשר תאר יואר, ויכול להרוג בפיו. התחיל לצאת לקראתו להתרצות עמו.

כט וכשראה אותו יעקב, כתוב, וירא יעקב מאד ויצר לו, וכשקרב אליו, התחיל יעקב לכרוע ולהשתחוות לפניו. כמ"ש, וישתחו ארצה שבע פעמים. אמר עשו, אם היה לו כל כך הרבה כח, לא היה משתחוה לפני. התחיל להתגאות.

ל כתוב בבלעם, ויבא אלקים אל בלעם לילה. בלבן כתוב, ויבא אלקים אל לבן הארמי בחלום הלילה. הרי שלבן היה גדול כמו בלעם. ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב. לבן לא רדף אחר יעקב בכח אנשים לעשות עמו מלחמה, כי כחם של יעקב ובניו היה גדול מהם. אלא רדף אחריו להרוג אותו בפיו ולכלות הכל. כמ"ש, ארמי אובד אבי. ומשום זה כתוב, פן תדבר. ולא כתוב, פן תעשה.

לא וזו היא העדות שצוה הקב"ה להעיד. שכתוב, וענית ואמרת לפני ה' אלקיך ארמי אובד אבי. וענית, פירושו כמ"ש, לא תענה

הגיה אותם לאחרית הימים.

כב מה ראה יעקב, ששלח אל עשו, ואמר עם לבן גרתי? וכי פעל דבר זה בשליחותו של עשו? אלא לבן הארמי, קול הלך בעולם, שעוד לא היה אדם שינצל מידי, כי הוא היה מכשף שבמכשפים וגדול הקוסמים, ואביו של בעור, ובעור היה אביו של בלעם, שכתוב, בלעם בן בעור הקוסם. ולבן היה חכם בכשפים וקסמים יותר מהם. ועם כל זה, לא יכול ליעקב. ורצה לאבד את יעקב בכמה דרכים, כמ"ש, ארמי אובד אבי. וע"כ שלח לו ואמר, עם לבן גרתי, להודיעו את כחו.

כג כל העולם היו יודעים, שלבן היה גדול החכמים והמכשפים והקוסמים. ומי שלבן רצה לאבד בכשפיו, לא ניצל ממנו. וכל מה שידע בלעם, מלבן היה. ובבלעם כתוב, כי ידעתי את אשר תברך מבורך. וכל שכן לבן. וכל העולם היו יראים מלבן ומכשפיו. ולפיכך, מלה ראשונה ששלח יעקב לעשו, אמר, עם לבן גרתי, ולא זמן מועט, אלא, עשרים שנה התאחרתי עמו.

כד ואם תאמר, שלא עלה מזה בידי כלום, אמר לו, ויהי לי שור וחמור. אלו הם שני גזרי דינים, מזויקים, שבשעה ששניהם מתחברים יחד, אינם מתחברים אלא להרע לעולם. כלומר, שאין דרכם להזיק, זולת כשהם מתחברים. ומשום זה כתוב, לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. כי גורם במעשיו, שאלו שני המזויקים, שור וחמור, יתחברו יחד, ויזיקו לעולם.

כה צאן ועבד ושפחה, אלו הם הכתרים התחתונים של הקליפות, שהרג הקב"ה במצרים, הנקראים בכור בהמה, בכור השבי, בכור השפחה, וזהו שכתוב, צאן ועבד ושפחה. מיד היה מתירא עשו, ויצא לקראתו, והיה מתירא מיעקב, כמו שיעקב היה מתירא מעשו.

כו בדומה לאדם שהיה הולך בדרך, ובעוד שהיה הולך, שמע על שודד אחד שהיה אורב בדרך. פגע בו אדם אחר, אמר לו, משל מי אתה, אמר לו, מגדוד צבא

בקדושה שלמעלה. כי הקב"ה לא רצה בשום עם ולשון שישתמשו בכבודו, אלא הבנים הקדושים שלו בלבדם, ישראל.

לט אותם שהם טמאים, טומאה נועדה להם להטמא. עליהם כתוב, טמא הוא בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, מחוץ לקדושה. והטמא קורא אל הטמא, שכתוב, וטמא טמא יקרא. שמי שהוא טמא קורא לטמא, כל דבר הולך אל מינו.

מ וכי נאה ליעקב, שהיה קדוש, שיאמר, שנטמא בלבן ובכשפיו? אפשר, שלשבח יחשב לו זה, כי אמר, עם לבן גרתי? כתוב, אנכי עשו בכורך. ויש לשאול, וכי נאה הוא לצדיק כיעקב שיחליף שמו בשם של טמא? אלא התירוץ הוא, באנכי טעם מְפַסֵּק, כי תחת אנכי כתוב, פשטא, ותחת עשו בכורך כתוב, זָקַף קטון, שנגונם מפריד את המלה אנכי, מן עשו בכורך, ופירושו, שאמר, אנכי, מי שאני, אבל עשו, הוא בכורך.

מא ויהי לי שור וחמור. לאמור, אל תשים לך רוצונך לברכה הריא שְׁפָרְכָנִי אבי, לחשוב שנתקיימה בי. הוא ברך אותי, הוה גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך, משום זה אומר לך, עבדך יעקב לאדני לעשו. הוא ברך אותי, ברוב דגן ותירוש, הרי לא נתקיים בי, כי לא אצרתי אותם. אלא, ויהי לי שור וחמור צאן ועבד, רועה צאן בשדה. הוא ברך אותי, מטל השמים ומשמני הארץ. הרי לא נתקיים בי, רק עם לבן גרתי, כגר, שלא היה לי שום בית. כל שכן, משמני הארץ, שלא נתקיימה בי, שלא היתה לי שום ארץ, רק עם לבן גרתי. וכל זה אמר, כדי שלא יסתכל ביעקב לקנאותו על הברכות, ולא יקטרג עליו.

שעל כן אמר לו, עם לבן גרתי. ולא מטעם שנשתבח בזה לפני עשו. ואדרבה, שהזכירו לגנאי, כדי להוכיח לו שהיה גר, בלי ארץ ובלי בית. ומה שמביא ראיה מן, אנכי עשו בכורך, הוא להוכיח לו, כי הכל הולך אחר הכונה, ואינו נחשב לו לעבירה, שקרא עצמו בשם של טמא. אף כאן, לא נתכוון אלא לבזיון. ואינו נחשב לו לעבירה,

ברעך עד שקר. וכן ענה באחיו. **לב** כתוב בבלעם, ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים, כי כן הוא דרכו. כי היה מנחש. וכן בלבן כתוב, נחשתי, שהסתכל בכשפיו ובקסמיו, כדי לדעת את עסקיו של יעקב. וכשרצה לאבד את יעקב, בנחשים וכשפים שלו רצה להאבידו, הקב"ה לא עזב את יעקב, כי אמר לו, פן תדבר. **לג** כמו שאמר בלעם בן בנו של לבן, כי לא נֶ-חַש ביעקב. כלומר מי יכול להם. כי זְקַנִי רצה לאבד את אביהם בנחשים ובקסמים שלו ולא עלה בידו, שהקב"ה לא הרשהו לקלל. כמ"ש, כי לא נֶ-חַש ביעקב ולא קסם בישראל.

לד ובכל עשרת מיני כשפים וקסמים מהארת הכתרים התחתונים, עשה לבן כנגד יעקב, ולא יכול לו. כי כולם עשה לבן לנגדו. ולא עלה בידו להרע לו, שכתוב, ותחליף את משכורתי עשרת מונים ולא נתנו אלקים להרע עמדי. וכתוב, לשעירים אשר הם זונים אחריהם. מונים, הם מינים. ועשרה מינים הם של כשפים וקסמים בכתרים התחתונים דקליפות, וכולם עשה לבן לנגדו.

לה עשרה מינים הם: קוסם, קסמים, מעונן, ומנחש, ומכשף, וחובר חבר, ושואל אוב, וידעוני, ודורש אל המתים, הרי עשרה. ונראה שקסמים חושב לשני מינים, להיותו לשון רבים.

לו נחש וקסם שני מינים הם, ובמדרגה אחת עולים. וכשבא בלעם כנגד ישראל, עשה בקסם, כמ"ש וקסמים בידם. וכנגד יעקב בא לבן בנחש. ולא עלה בידיהם. וכמ"ש, כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל.

לז אמר בלעם לבלק, מי יוכל להם, כי כל הקסמים והכשפים שבכתרים שלנו, מהארת המלכות של מעלה מתעטרים, והוא, ז"א, נתקשר בהם, בישראל, שכתוב, ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו. וע"כ לא נוכל להם בכשפים שלנו.

לח חס ושלום, שבלעם היה יודע משהו

על החסד והאמת שעשה לו הקב"ה. שכל העולם היו יודעים מעשיו של לבן, ומי יכול להנצל מקטרוגו, שרצה לאבדני. והקב"ה הצילני מידו. ולכונה זו אמר, עם לבן גרתי. הכל היה כדי שלא יקנא בו עשו על הברכות, שלא יחשוב שנתקיימו בו, ולא יהיה נוטר לו שנאה. ועל זה כתוב, כי ישירים דרכי ה'. וכתוב, תמים תהיה עם ה' אלקיך.

מה שנראה מהדברים, שהיה מתפאר מחיבורו עם איש טמא.

מב כתוב ביעקב, איש תם יושב אהלים. ונקרא איש תם, משום שהוא יושב בשני משכנות עליונים, שהם בינה ומלכות, אהל רחל ואהל לאה, והוא משלים לצד זה ולצד זה. שמכריע בין הקוים ימין ושמאל ומשלימם. וכשאמר, עם לבן גרתי, הוא לא אמר שנטמא בכשפיו של לבן, אלא, עם לבן גרתי, להראות שלבו שלם, בהודאה

תפלותיהם של צדיקים [צלזותהון דצדיקייא]

יסוד, המשפיע כל הישועות אל הנוקבא, וממנה לכל הצבור.

אבל תפלת יחיד אינה כלולה מכל הצדדים, והיא אינה אלא באופן אחד, או שמבקש חסדים, או גבורות, או רחמים. ועל כן תפלת יחיד אינה מתוקנת להתקבל כמו תפלת הרבים. כי אינה נכללת בכל ג' הקוים, כמו תפלת הרבים.

יעקב היה כלול מכל ג' הקוים, בהיותו מרכבה לקו האמצעי, הכולל שניהם. ולפיכך חשק הקב"ה בתפלתו, בהיותה בכל השלמות, מכל ג' הקוים, כמו תפלת הרבים. וע"כ כתוב, ויירא יעקב מאד ויִצַר לו, כי הקב"ה סבב לו את זה, כדי שיתפלל, מטעם שחשק בתפלתו.

מו אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה. אשריהם ישראל, שהקב"ה רצה בהם, ונתן להם תורת אמת, כדי לזכות בה לחיי עולם. כי כל מי שעוסק בתורה, הקב"ה מושך עליו חיים עליונים, ומביאו לחיי העולם הבא, שכתוב, כי הוא חיך ואורך ימך. וכתוב, ובדבר הזה תאריכו ימים, כי היא חיים בעולם הזה, חיים בעולם הבא.

מז כל מי שעוסק בתורה לשמה, אין מיתתו על ידי יצר הרע, שהוא מלאך המות, משום שנאחו בעץ החיים ולא הרפה ממנו. ומשום זה, צדיקים, העוסקים בתורה, אין גופם טמא לאחר מיתתם, כי אין רוח

מג באנו אל אחיך, אל עשו. שואל, כשאמר, באנו אל אחיך, האם איננו יודעים שהוא עשו? וכי היו אחים אחרים ליעקב? ומשיב, אלא, אל עשו, פירשו, שאם תאמר שחזר בתשובה, והולך בדרך מתוקן, לא כן, אלא עשו, הרשע כמקודם לכן, וגם הולך לקראתך. ואם תאמר, הולך לבדו? לא כן, אלא ארבע מאות איש עמו.

מד ולמה אמרו לו כל זאת, משום שהקב"ה רוצה תמיד בתפלת הצדיקים, ומתעטר בתפלתם. שאותו המלאך סנדלפון, הממונה על תפלת ישראל, לוקח כל התפלות ועושה מהן עטרה לחיי העולמים. ומכל שכן תפלותיהם של צדיקים, שהקב"ה רוצה בהן, ונעשות עטרה, שיתעטר הקב"ה באלו התפלות. ואם תאמר, הלא מחנות המלאכים הקדושים היו באים עמו, ולמה נתיירא. אלא, הצדיקים אינם סומכים על זכותם, אלא על תפלות ובקשות אל רבונם.

מה תפלה של רבים, עולה לפני הקב"ה, והקב"ה מתעטר באותה התפלה. משום שהיא עולה בכמה אפנים, כי אחד שואל חסדים, והשני גבורות, והשלישי רחמים. ונכללת מכמה צדדים, מצד ימין, שמאל ומאמצע. כי חסדים נמשכים מצד ימין, וגבורות מצד שמאל, ורחמים מהצד האמצעי. ומשום שנכללת מכמה אפנים וצדדים, נעשית עטרה ומונחת על ראש צדיק חי העולמים,

הטומאה שורה עליהם.

מח יעקב, שהיה עץ החיים, למה פחד מפני עשו, הרי הסי"א אינו יכול לשלוט עליו? הרי הקב"ה אמר לו, והנה אנכי עִמָּךְ, ולמה היה מתירא? וכתוב, ויפגעו בו מלאכי אלקים, אם מחנות המלאכים הקדושים היו עמו, למה פחד?

מט אלא הכל אמת, שלא היה צריך לפחוד, אלא יעקב לא רצה לסמוך על הנס של הקב"ה, שחשב, שאינו כדאי, שהקב"ה יעשה לו נס, משום שלא עבד את אביו ואמו כראוי, ולא עסק בתורה בכ"ב השנים שהיה עם לבן, ולקח שתי אחיות. ואע"פ שהכל נתישב, שיעקב לא חטא כלל בזה, עם כל זה צריך האדם לפחד תמיד, ולבקש בתפלה לפני הקב"ה, שכתוב, אשרי אדם מפחד תמיד.

נ תפלת האבות קיימה את העולם. וכל באי העולם עליהם מתקיימים וסומכים על זכותם. לעולם ולעולמי עולמים לא נשכחת זכות אבות, משום שזכות אבות היא קיום של מעלה ושל מטה. וקיומם של יעקב שלם יותר מכולם. ומשום זה, כשבאה עת צרה לבניו של יעקב, הקב"ה רואה את צורתו של יעקב לפניו, ומרחם על העולם, כמ"ש, וזכרתי את בריתי יעקוב. שכתוב יעקוב עם ו', משום שהו' היא צורתו של יעקב, כי יעקב מרכבה לו"א, שהוא הו' של השם הוי"ה.

נא כל מי שראה את יעקב, הוא כמי שהסתכל במראה המאירה, שהיא ז"א, שיפיו של יעקב כיופיו של אדם הראשון. כל מי שהסתכל בחלומו וראה את יעקב מעוטף בלבושיו, חיים נתוספו לו.

נב דוד המלך מטרם שבא לעולם, לא היו לו חיים כלל, מלבד שאדם הראשון נתן לו משלו ע' שנים. וכך היו חייו של דוד המלך ע' שנים. וחייו של אדם הראשון, היו אלף שנים חסר ע'. ונמצאים אדם הראשון ודוד באלף השנים הראשונות של בריאת העולם.

נג חיים שאל ממך, נתת לו אורך ימים, עולם ועד. חיים שאל ממך, זהו דוד המלך.

כי כשברא הקב"ה את גן העדן, והטיל בו הנשמה של דוד המלך, הסתכל בה וראה, שאין לה חיים משלה כלום, וכך עמדה לפניו כל היום. כיון שברא את אדם הראשון, אמר, זהו ודאי חייו של דוד, ומאדם הראשון היו אלו ע' שנים שדוד המלך חי בעולם.

נד האבות הניחו לו מחייהם. כל אחד ואחד. אברהם הניח לו מחייו, וכן יעקב ויוסף. יצחק לא הניח לו כלום, משום שדוד המלך בא מצדו. כי דוד המלך הוא הנוקבא מצד שמאל, שאז היא חושך ולא אור. וע"כ לא היו לו חיים, כי אין חיים אלא מצד ימין, ו"א, הנקרא עץ החיים.

וגם יצחק היה מצד שמאל, אלא שנכלל באברהם, כמ"ש, אברהם הוליד את יצחק. וכן בכח העקדה. וע"כ היו לו חיים. וכל זה רק לעצמו, אבל ליתן חיים לדוד, לא היה יכול, מטעם שעקר מקו שמאל היה, ולא היו לו חיים מצד עצמו, אלא מכח התכללות. כלומר, שגם יצחק מקו שמאל כמו דוד, וע"כ לא היה יכול ליתן לו חיים משלו.

נה אברהם הניח לו חמש שנים, כי היה לו לחיות מאה ושמונים שנה, כמו יצחק. והוא חי רק מאה ושבעים וחמש שנים. וה' שנים חסרות.

יעקב היה לו לחיות בעולם כימי אברהם מאה שבעים וחמש שנים. ולא חי אלא מאה ארבעים ושבע שנים. חסרות לו עשרים ושמונה שנים. נמצא שאברהם ויעקב הניחו לו מחייהם שלושים ושלוש שנים.

יוסף חי מאה ועשר שנים. היה לו לחיות מאה ארבעים ושבע שנה, כימי יעקב. חסרות שלושים ושבע שנים. ועם שלושים ושלוש של אברהם ויעקב, הם שבעים שנה, שהניחו לדוד המלך להתקיים בהם. ודוד חי בכל אלו השנים, שהניחו לו האבות.

נו ולמה יצחק לא הניח לו כלום מחייו, כמו אברהם יעקב ויוסף? משום שיצחק היה חשך, מקו שמאל מטרם התכללותו עם הימין. ודוד מצד החשך בא, מצד שמאל.

שהעני מתפלל לפני הקב"ה, המקדימה להתקבל לפני כל תפלות העולם.

סב כתוב, תפלה לעני. וכתוב, תפלה למשה איש האלקים. תפלה לעני היא תפלה של יד, הנוקבא, כי הנוקבא נקראת עני, משום שאין לה מעצמה כלום והכל צריכה לקבל מז"א. התפלה למשה היא תפלה של ראש, ז"א. ואין להפריד בין תפלה לעני ובין תפלה למשה, בין הנוקבא לז"א. כי צריכים להיות תמיד בזווג. ושניהם שקולים כאחד.

סג ועל כן תפלת העני מקדימה להתקבל לפני הקב"ה מכל תפלות העולם. תפלה לעני, הדבוק בעוניו, כמי שאין לו מעצמו מאומה.

סד תפלה, רומו על משה, שהוא ז"א. לעני, על דוד, שהוא הנוקבא. כי יעטוף, היינו בשעה שמתכסית הלבנה, הנוקבא, כשהשמש, ז"א, נעלם ממנה. וְלִפְנֵי ה', הוי"ה, ז"א, ישפוך שיחו, כדי להתחבר עם השמש, ז"א.

סה תפלת כל אדם היא תפלה. אבל תפלת העני, היא תפלה העומדת לפני הקב"ה, שהיא שוברת שערים ופתחים, ונכנסת להתקבל לפניו. ולפני ה' שיחו. כמי שמתרעם על דינו של הקב"ה.

סו תפלת הצדיקים היא שמחה לכנסת ישראל, הנוקבא, להתעטר עם התפלה לפני הקב"ה. ומשום זה היא אהובה יותר על הקב"ה מתפלת העני. ומשום זה הקב"ה משתוקק לתפלת הצדיקים, בשעה שצריכים להתפלל, משום שיודעים איך לרצות את רבונו.

סז כתוב בתפלתו של יעקב, אלקי אבי אברהם ואלקי אבי יצחק ה' האומר אלי שוב. העטיר, וקשר קשר בהתקשרות אחת כראוי. שאמר אלקי אבי אברהם, שהוא לימין, ואלקי אבי יצחק, שהוא לשמאל, האומר אלי, לו עצמו, שהוא קו אמצעי המכריע, כאן, בקו האמצעי, תלוי הדבר, לעטר את מקומו ביניהם, בין אברהם ויצחק, שהם ימין ושמאל. וע"כ אמר לו, שוב

מי שבחשך, אין לו אור כלל, אין לו חיים. על כן לא היו חיים לדוד כלל. אבל אברהם, יעקב ויוסף, היה להם אור, כי מצד ימין, הם האירו לדוד המלך. ומהם הוא צריך להאיר, ושיהיה לו חיים. כלומר, שמוכרח להתכלל בימין. כי מחשך, משמאל, אין שם חיים כלל. וע"כ לא בא יצחק בחשבון. **נז** למה יוסף הניח לו חיים יותר מכולם, שלושים ושבע שנים והם רק שלושים ושלוש שנים? אלא יוסף בלבדו שקול ככולם, משום שנקרא צדיק, יסוד, הכולל את כל הספירות. וזהו שמאיר ללבנה, הנוקבא, יותר מכולם. ומשום זה, הוא הניח לדוד המלך חיים יותר מכולם. כמ"ש, ויתן אותם אלקים ברקיע השמים להאיר על הארץ. הרקיע הוא בחינת יסוד צדיק, יוסף. והארץ היא הנוקבא, דוד המלך. הרי שמאיר לנוקבא יסוד, יוסף, וע"כ נתן לו חיים יותר מכולם. **נח** תפלתו של יעקב הגנה עליו מפני עשו, ולא זכותו, משום שרצה להניח את זכותו, לבניו אחריו, ולא להוציאו לצורך עצמו עתה מפני עשו. וע"כ התפלל תפלתו אל הקב"ה, ולא סמך עצמו על זכותו שינצל בשבילה.

נט ויחץ את העם... לשני מחנות. אם יבא עשו... והיה המחנה הנשאר לפליטה. שואל, וכי לא יכול להיות שעשו יכה את שני המחנות?

ס השכינה לא סרה מאהל לאה ומאהל רחל. אמר יעקב, יודע אני, שיש להם לאלו שמירה מן הקב"ה. וע"כ, וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, שאם יכה עשו יכה את אלו. אבל בעד בני הגבירות איני מפחד, משום שהשכינה עמהם. ולפי"ז יהיה הפירוש של ראשונה, ראשון לסכנה. ועל כן אמר, והיה המחנה הנשאר לפליטה, משום שהשכינה עמהם. כיון שעשה זאת, ערך תפלתו על השפחות וילדיהן.

סא תפלה לעני כי יעטוף. את זה אמר דוד המלך, כאשר הסתכל וראה בהליכות העני. והסתכל בו, בשעה שהיה הולך ובורח מפני חמיו, שאול המלך. זו היא תפלה,

לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך. **סח** קטונתי מכל החסדים. אמר יעקב, אתה הבטחת להיטיב עמי, ואני יודע שכל מעשיך הם על תנאי, אם יעשו רצונך. ואין בי שום זכות, כי קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך. ועל כן אינך צריך לקיים לי הבטחתך. וכל מה שעשית לי עד היום, לא היה משום זכויותי, אלא בשביל טובך, שעשית לי. וכל אותו החסד והאמת היה בשביל טובך. כי כאשר עברתי את הירדן בתחילה, בעת שהייתי בורח מפני עשו, יחידי עברתי את הנהר ההוא, ואתה עשית עמי חסד ואמת. והרי עתה אני עובר את הנהר עם שתי מחנות. **סט** עד כאן אמר סדר שבחו של רבוננו, מכאן ולהלאה בקש מה שצריך לו, להורות לכל בני העולם, שאדם צריך לסדר שבחו של רבוננו בתחילה, ואחר כך יתפלל תפלתו. **ע** הצילני נא מיד אחי. שלאחר שסידר השבח התפלל תפלתו. מכאן נשמע, שמי שמתפלל תפלתו צריך לפרש דבריו כראוי. שאמר, הצילני נא, שלכאורה היה זה די כי אינו צריך יותר מהצלה. עם כל זה אמר להקב"ה: ואם תאמר, שכבר הצלת אותי מלבן. לכן פירש, מיד אחי. ואם תאמר, שגם קרובים אחרים נקראים אחים, לכן פירש, מיד עשו. משום שצריכים לפרש הדבר כראוי. ולמה אני צריך להצלה, כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני. וכל זה כדי להסביר הדבר למעלה.

עא ואתה אמרת היטב איטיב. ושואל מהו, ואתה? ומשיב, הנוקבא נקראת אתה, כמ"ש, ואתה מחיה את כולם. **עב** דוד המלך אמר, יהיו לרצון אמרי פי הגיון לבי לפניך. אמרי פי, דברים מפורשים. והגיון לבי, דברים סתומים, שאין אדם יכול לפרשם בפיו, הגיון שהוא בלב, שאינו יכול לפרשו.

עג ועל כן צריך להיות דבר שמפורש בפה, אמרי פי. ודבר שהוא תלוי בלב ואינו מפורש בפה, הגיון לבי, כי הכל סוד. אחד הוא כנגד המדרגה התחתונה, הנוקבא. ואחד כנגד המדרגה העליונה, בינה. דבר המפורש בפה כנגד המדרגה התחתונה, הצריכה להתפרש, העולם המגולה. דבר ההוא התלוי בלב, הוא כנגד מדרגה יותר פנימית, בינה, העולם המכוסה. והכל כאחד, ששניהם צריכים. וע"כ אמר, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך.

עד ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרוב, יש מוחין דמספר, המפורש בפה, הארת החכמה המתגלה ע"י הנוקבא, הנקראת פה. ויש מוחין בלי מספר, חסדים מכוסים. ונמשכים מבינה ונקראים הגיון לבי. בתחילה אמר יעקב, ואתה אמרת היטב איטיב עמך, מוחין דמספר, וע"כ הקדים השם, ואתה, העולם המגולה. ואח"כ אמר, אשר לא יספר, שהם המוחין בלי מספר, הנמשכים מהעולם המכוסה, חסדים מכוסים. ושניהם צריכים.

אשריהם הצדיקים שיודעים לסדר שבחו של רבונם כראוי, ולהתפלל אחר כך תפלתם. ומשום זה כתוב, ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

נינתר יעקב לבדו

עו כולם עולים ומשוטטים בעולם להשטות בני אדם. ונתמנו במקומות שנחרבו מישוב, ובשדות קשים, שאינם ראויים לזריעה, ובמדבריות חרבים. וכולם מצד רוח הטומאה. ולמדנו, כי רוח הטומאה הבא מנחש עקלתון, שהוא לילית, הוא רוח הטומאה ממש, והוא נתמנה בעולם, **עוה** כאשר ברא הקב"ה את העולם, עשה בכל יום ויום המלאכה הראויה לו. ביום רביעי עשה את המאורות. ואז נבראה הלבנה חסרה, שהיא אור שמיעט את עצמו. ומשום שהיא מארת חסר ו', ניתן מקום לשליטה לכל הרוחות, והשדים. ורוחות סערה, ומזיקים, וכל רוחות הטומאה.

ויש לפעמים, שרוחות נקבות טמאות באות וקרבות אליו, ומושכות אותו עמהן, ומתחממות ממנו, ומולידות רוחות ומזיקים, ולפעמים נראים כבני אדם, אלא שאין להם שערות בראש.

פג ומכל וכל יש לו לאדם להשמר מפניהם, כדי ללכת בדרכי התורה, ולא יטמא עמהם. כי אין לך מי שישן בלילה על מטתו, שלא יטעם טעם מיתה, ונשמתו יוצאת ממנו. וכיון שנשאר הגוף בלי הנשמה הקדושה, רוח הטומאה נועד ושורה עליו, והוא נטמא. ואין לו לאדם להעביר ידיו על עיניו בבוקר, משום שרוח הטומאה שורה עליו.

פד יעקב, אע"פ שהיה אהוב לפני הקב"ה, מכל מקום, כיון שנשאר לבדו, רוח אחר היה נועד להתחבר עמו.

פה כתוב באותו רשע בלעם, וילך שפי. מהו שפי? יחידי. הוא כמו שאתה אומר, שפיפון עלי אורח. כאותו הנחש ההולך יחידי, ואורב על הדרכים והשבילים, כן בלעם היה הולך יחידי, כדי להמשיך על עצמו רוח הטומאה, שכל מי שהולך יחידי בזמנים ידועים, אפילו בעיר במקומות ידועים, הוא מושך על עצמו את רוח הטומאה.

פו משום זה לא ילך אדם יחידי בדרך, ובעיר. אלא במקום שבני אדם הולכים ושבים ונמצאים שם. ועל כן לא ילך אדם יחידי בלילה. משום שלא נמצאים אז בני אדם. והוא הטעם, שלא תלין נבלתו על העץ, כדי שלא להחזיק בארץ גוף מת בלי רוח, בלילה.

להשטות אנשים אליו. וע"כ היצר הרע שולט בעולם.

עז והוא נתמנה אצל בני אדם ונמצא עמהם. ובערמה ובעלילות הוא בא אליהם, להשטות אותם מדרכי הקב"ה. כמו שהשטה את אדם הראשון וגרם מות לכל העולם, כן הוא משטה בני אדם וגורם להם להטמא. **עח** ומי שבא להטמא, מושך עליו את רוח הטומאה ההוא, ומתדבק עמו. וכמה הם, רוחות הטומאה, הנועדים לטמא אותו, ומטמאים אותו והוא נטמא. ומטמאים אותו בעולם הזה ובעולם ההוא.

עט ובשעה שאדם בא להטהר, אותו רוח הטומאה נכנע מפניו, ואינו יכול לשלוט עליו. ואז כתוב, לא תאָנָה אליך רעה, זו היא לילית. ונגע לא יקרב באהלך, אלו הם שאר מזיקים.

פ לא יצא אדם יחידי בלילה, ומכל שכן בזמן שהלבנה נבראה, והיא חסרה, שאינה מאירה במילואה, כי אז רוח הטומאה שולט, וזהו רוח רעה. רוח רעה זה הוא הנחש הרע. ונגע, זה הוא מי שרוכב על הנחש, שהוא סמאל. רעה ונגע הם כאחד.

פא נגעי בני אדם, שנולדו מאדם. כי אלו השנים, שלא קרב אדם אל אשתו, ורוחות הטומאה היו באות ונתחממו ממנו והולידו ממנו. ואלו נקראים נגעי בני אדם. אע"פ שלמדנו, שנגעים הם שדים שנולדו מאדם, מכל מקום אינו סותר את דברינו, שנגע הוא סמאל הרוכב על הנחש, כי ב' בחינות הם.

פב כשהאדם בחלומו, ואינו שולט בגופו, והגוף נדם, רוח הטומאה בא ושורה עליו.

ויאבק איש עמו

עפר, והיא כלל כל העולמות וכל מה שבבי"ע תולדותיה. נוקבא של סמאל נקראת אבק, שהוא אל אחר, שאינו עושה פירות, וע"כ מכונה אבק.

פח אם עפר הוא חשוב כל כך, מה פירושו של, מקים מעפר דל. כמשמעו,

פז ויאבק איש עמו. מהו ויאבק? כמ"ש, אבק טפל אל עפר. מה בין עפר לאבק? מה שנשאר מדבר הנשרף באש, נקרא אבק. ואינו עושה פירות לעולם. עפר הוא, שכל הפירות יוצאים ממנו, והוא כלל הכל, הן למעלה והן למטה. נוקבא דז"א נקראת

גלגל חמה. אבל אבק אינו עושה פירות לעולם. ועל כן, ויאבק איש, סמאל, שהוא בא באותו אבק, הנוקבא שלו, ורוכב עליו, כדי לקטרג על יעקב.

פט עד עלות השחר. שאז ממשלתו עברה וחלפה. וכך הוא לעתיד לבא. כי הגלות דומה עתה ללילה, חשך. ואותו אבק שולט על ישראל, והם מושלכים לעפר, עד שיתעלה האור ויאיר היום. ואז ישלטו ישראל ותנתן להם המלכות. כי יהיו קדושי עליון.

שפלות, אבל באופן זה, מקים מעפר דל, משום שהנוקבא, המכונה עפר, אין לה מעצמה ולא כלום, אלא שמקבלת הכל מז"א. ומאותו העפר, שאין לו כלום, בזמן שאינה בזווג עם ז"א, יוצא הדל, שאין לו כלום. ומאותו העפר, בזמן שהוא בזווג עם ז"א, כל הפירות וכל הטוב שבעולם יוצאים ממנו, ובו נעשו כל המעשים שבעולם. כמ"ש, הכל היה מן העפר, והכל שב אל העפר. ולמדנו, הכל היה מן העפר, ואפילו

שלחני כי עלה השחר

הלבנה, אורה מרובה יותר משחר. ואחר כך, ברה כחמה, אשר אורה חזק ומאיר יותר מלבנה. ואחר כך, איומה כנגדגלות, שפירושה, חזקה באור חזק כראוי. כנגדגלות, הם ד' דגלים, הכוללים י"ב שבטים, שהם תכלית מילואה של הנוקבא.

צד בעוד שחשך היום, והאור מכוסה, והבוקר בא להאיר, יאיר מתחילה מעט מעט עד שמתרבה האור כראוי. כן כאשר הקב"ה יתעורר להאיר לכנסת ישראל, יאיר מתחילה כמו שחר, שהוא שחור, ואחר כך יפה כלבנה, ואח"כ ברה כחמה, ואח"כ איומה כנגדגלות.

צה כיון שעלה השחר, לא כתוב, בא השחר, אלא, עלה השחר. כי בזמן שבא השחר, אז מתגבר אותו הממונה של עשו, והקיש את יעקב, כי הממונה ההוא הקיש את יעקב, כדי לתת אומץ לעשו להתגבר.

צו אבל, כאשר אותה שחרית של השחר עולה, אז בא האור. ויעקב מתגבר. כי אז מגיע זמנו להאיר, כמ"ש, ויזרח לו השמש כאשר... ויזרח לו השמש, כי אז הזמן להאיר.

צז והוא צולע על ירכו. רמוז, בעוד שישראל בגלות וסובלים כאבים וצער וכמה רעות, כאשר יאיר להם היום, ותהיה להם מנוחה, יסתכלו אז ויכאב לבם, מכל אלו הרעות והצער שסבלו, ויתמהו עליהם. וע"כ כתוב, ויזרח לו השמש, השמש של זמן

צח בזמן שהקב"ה יקים ישראל ויוציאם מן הגלות, אז יפתח להם פתח אור דק וקטן מאד. ואחר כך יפתח להם פתח אחר, מעט גדול ממנו. עד שהקב"ה יפתח להם את השערים העליונים הפתוחים לארבע רוחות העולם. שלא תתגלה ישועתם בבת אחת. אלא בדומה אל שחר, שהולך ואור עד נכון היום.

צא וכל מה שעושה הקב"ה לישראל ולצדיקים שבהם, שמושיעם לאט לאט ולא בפעם אחת. בדומה לאדם הנתון בחשך. ותמיד בחשך היה משכנו. שבעת שרוצים להאיר לו, צריכים לפתוח לו תחילה אור קטן, כפתחו של מחט. ואחר כך מעט גדול ממנו. וכן בכל פעם יותר, עד שמאירים לו כל האור כראוי.

צב כך הם ישראל. וכן למי שבאה רפואה, אינה באה בשעה אחת, אלא שבאה מעט מעט עד שמתרפא. אבל לעשו בבת אחת האיר לו, ונאבד ממנו מעט מעט, עד שיתחזקו ישראל, ויכריתו אותו מכל העולם הזה ומהעולם הבא. ומשום שהאיר לו בתחילה בפעם אחת, היה לו כליון מכל. אבל ישראל, האור שלהם הולך ואור מעט מעט, עד שיתחזקו, ויאיר להם הקב"ה לעולם.

צג שחר, הוא שחרית הבוקר, החשכה המתחזקת שמטרם אור הבוקר. וזה הוא אור הדק מדק הנוכח. ואחר כך, יפה כלבנה. כי

המנוחה. ואז, והוא צולע על ירכו, הכואב ומצטער בעצמו על מה שעבר עליו. **צח** יעקב, כאשר עלתה שחרות הבוקר, אז נתגבר ונאחז בו, כי נחלש כחו של

גיד הנֶשֶׁה

סמאל, שהוא אחד משס"ה מלאכים, השולטים על שס"ה ימות השנה. ונמצא ט' באב בשס"ה ימות השנה, וגיד הנשה בשס"ה גידים. הם בחינה אחת. ועל כן אמרה תורה, לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. א"ת, הוא לרבות תשעה באב, שאין אוכלים בו ואין שותים. להיותו בחינה אחת עם גיד הנשה.

קד ומשום זה ראה הקב"ה הכל, ונרמז בכתוב רמו ליעקב. ויאבק איש עמו, היינו בכל ימות השנה, ובכל אבריו של יעקב. ולא מצא מקום לאחיוהו, אלא בגיד הנשה ההוא. ומיד תשש כחו של יעקב. ובימות השנה מצא את יום תשעה באב, שבו נתגבר סמאל, ונגזר הדין עלינו, ונחרב בית המקדש. וכל מי שאוכל בתשעה באב, כאלו אוכל גיד הנשה. ואלו לא נחלש כח זה של ירך יעקב, היה יכול לו יעקב, והיה נשבר כחו של עשו, למעלה ולמטה.

קה ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. מה בין משה לשאר נביאי העולם? משה הסתכל במראה המאירה, ז"א, ושאר הנביאים לא היו מסתכלים אלא במראה שאינה מאירה, הנוקבא. משה היה שומע הנבואה, ועומד על רגליו, וכחו מתגבר, והיה יודע דבר על בוריו, כמ"ש, וּמְרָאָהּ וְלֹא בַחֲדָיוֹת. שאר הנביאים היו נופלים על פניהם בשעת הנבואה, ונחלש כחם, ולא היו יכולים לעמוד על בירורו של הדבר, משום שכתוב, כי נגע בכף ירך יעקב והוא צולע על ירכו. כי הנבואה היא מנצח והוד דו"א, שהן ב' ירכיים. וכיון שנפגם הירך, ע"כ אין נבואתם צלולה כראוי.

קו וכל אלו הנביאים לא יכלו לעמוד על מה שעתיד הקב"ה לעשות לעשו, חוץ

צט על כן לא יאכלו... בגיד הנֶשֶׁה. ואפילו בהנאה אסור, ואפילו לתת לכלב אסור. ולמה נקרא גיד הנשה? ומשיב, משום שהוא מְנִשָּׂה, שמדיח בני אדם מעבודת בוראם. ושם רובץ היצר הרע.

ק וכיון שהמלאך התאבק עם יעקב, לא מצא מקום בגופו, שיוכל להתגבר על יעקב, כי כל אברי גופו עזרו ליעקב. כי כולם היו חזקים ולא היתה בהם חולשה. ואין הקליפה נאחזת אלא במקום חסרון וחולשה.

ויגע בכף ירכו, בגיד הנשה, במינו. ביצר הרע, שהוא מינו ושם מקומו של היצה"ר. ומשם בא היצר הרע אל בני אדם. כיון שגיד הנשה מקומו של היצר הרע, שהוא מינו של המלאך סמאל, ע"כ היה יפה כחו להאחזו שם.

קא ומשום זה אמרה תורה, לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. ועל כן כל איבר שאוכלים מבעלי חיים, מחזק איבר שכנגדו באדם האוכל. ודאי שגיד הנשה מחזק את היצר הרע, שהוא מינו. ובני ישראל לא יאכלו אותו, שהם אינם מצדו וממינו. אבל העמים עובדי ע"ז יאכלו אותו, שהם מצדו וממינו של המלאך שלהם, שהוא סמאל, ויחזק את לבם.

קב משום שיש באדם רמ"ח אברים, כנגד רמ"ח מצות שבתורה, שהם נתנו לְהַעֲשׂוֹת, וכנגד רמ"ח מלאכים, שנתלבשה בהם השכינה, ושם כשם רבונם.

קג ויש באדם, שס"ה גידים. וכנגדם שס"ה מצות, שהם לא נתנו לְהַעֲשׂוֹת. שגיד הנשה הוא אחד מהם. וכנגד שס"ה ימות השנה. בתוספת עשרת ימי תשובה, ותשעה באב הוא אחד מהם, שהוא כנגד המלאך

ב' הזרועות, שמתחזק ביניהם. וראה כח התורה שלו, ושהוא חזק מכל הבחינות. אז וירא כי לא יכול לו. מה עשה? מיד, ויגע בכף ירכו. בתומכי התורה, שנתחכם כנגדו. אמר, כיון שנשברו תומכי התורה, מיד לא תוכל התורה להתחזק עוד, ואז יתקיים מה שאמר אביהם, הקול קול יעקב והידיים ידי עשו. וכן, והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך.

קיב ובוזה נתחכם כנגד יעקב. כי כדי לשבור כח התורה שלו, הלך ונתחזק עשו. וכשראה שלא יכול לפגוע בתורתו, אז החליש כחם של אלו התומכים בלומדי התורה. כי כשלא ימצא מי שיתמוך בלומדי התורה, אז לא יהיה, קול קול יעקב, ויהיו, הידיים ידי עשו.

קיג וכאשר ראה יעקב את זה, כשעלה השחר התקיף אותו ונתגבר עליו, עד שהוא ברך אותו והודה לו על הברכות, ואמר לו, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל. לא יעקב, שמוֹרָה על מרמה, כמ"ש, ויעקבני זה פעמים. כי אם ישראל, בגאווה וגבורה, שאין מי שיוכל לך. כי השם ישראל מורה על שררה וגאווה. כמ"ש, כי שרית עם אלקים ואנשים ותוכל.

קיד מנחש זה כמה חילות מתפרשים לכל צד. ונמצאים בעולם אצל האנשים. וצריכים לקיים את גיד הנשה ההוא, כי אע"פ שקרב אליו אותו הרוכב על הנחש, שהוא סמאל, הוא קיים ומתקיים בגוון, ולא נשבר.

ש"ך ניצוצין נפלו בשבירת הכלים בעולם הנקודים. שהם עשר ספירות, שבכל אחת מהן נשברו ל"ב בחינות. שמונה מלכים, דעת, חסד, גבורה, ת"ת, נצח, הוד, יסוד, ומלכות. ובכל אחד מהם ד' בחי' חו"ב תו"מ. הרי ל"ב. ועשר פעמים ל"ב הם בגימטריה ש"ך.

וט"ס ראשונות שבהם מתבררות ומתקנות ע"י המאציל, שתקן מהם ד' עולמות אבי"ע, וע"י הצדיקים בקיום תורה ומצות, שהם ט' פעמים ל"ב, שבגימטריה רפ"ח. אבל ספירה

מעובדיה הנביא, שהיה גר שבא מצד עשו, הוא עמד על בוריו בענין עשו, ולא נחלש כחו, כמ"ש בספר עובדיה.

קז וכל שאר הנביאים, נחלש כחם ולא יכלו לעמוד ולקבל דבר על בוריו כראוי. כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה, שלקח ושאב כל הכח של הירך, ועל כן נשבר כחו של הירך, ונשאר צולע על ירכו. כי כל נביאי העולם לא יכלו להשיג ולעמוד בו. **קח** ומי שלומד בתורה, ואין מי שיתמוך בו, ולא נמצא מי שיטיל כסף לסחורה לתוך כיסו, לחזקו, על זה נשתכחה התורה בכל דור ודור, ונחלש כחה של התורה בכל יום ויום, כי אין להם לעוסקים בתורה על מה שיסמכו. כמ"ש והוא צולע על ירכו. שאינם נותנים תמיכה וחיזוק לתלמידי חכמים, שיוכלו לעסוק בתורה. וע"כ המלכות הרשעה מתגברת בכל יום ויום.

כמה גרם החטא הזה, ומשום שאין מי שיסמוך את התורה, שהיא ז"א, כראוי. נעשו הסומכים דו"א, נצה והוד דו"א, חלשים. וגורמים, שיתגבר אותו שאין לו שוקיים ורגליים לעמוד עליהם, שהוא הנחש הקדמוני.

קט ויאמר ה' אלקים... על גחונך תלך. כי נשברו הסומכים שלו ונקצצו רגליו, ואין לו על מה שיעמוד. כך ישראל, אם אינם רוצים לסמוך את התורה, לפרנס תלמידי חכמים העוסקים בתורה, הם נותנים לנחש סומכים ושוקיים לעמוד ולהתחזק בהם. כי מחסרונות שבקדושה נבנה הס"א.

קי כמה מרמה וערמה התחכם באותו הלילה, אותו רוכב על הנחש, סמאל, כנגד יעקב. כי הוא היה יודע, שכתוב, הקול קול יעקב והידיים ידי עשו, שאם נפסק קולו של יעקב, קול התורה, אז ניתן כח אל הידיים, ידי עשו. משום זה הסתכל לכל הצדדים, להרע ליעקב ולהפסיק קול תורתו.

קיא וראה אותו חזק בכל הבחינות. ראה הזרועות, חסד וגבורה, הנקראים אברהם ויצחק, שהם חזקים. ראה הגוף, יעקב המיוחד

הבירור. הרי שאיסור גיד הנשה ואיסור אכילה בתשעה באב הם דבר אחד. ואע"פ שאסור לברר אותו ולאכלו, משום שהקליפות נאחזות בו, מכל מקום אנו מצווים לקיימו, עד לעתיד לבא, עד שיתקון על ידי המאציל. כי אע"פ שסמאל נאחו בו, לא ביטל אותו בזה. כי אע"פ שאין לו תקון בעצם מהותו, מ"מ יש לו תקון בגוון שלו. כי גוון שלו, שהוא שחור, נכלל בג' גווני דקדושה שבט"ס ראשונות, ומקבל מהם הארה ותקון, שיתקיים באופן שיהיה ראוי לבירור לעתיד לבא.

קטו וצריכים להרבות כח הקדושה בעולם, ולהראות. כמ"ש, כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל. וכשהוא רואה, שגיד הנשה לא נשבר, כי ממשיכים לו הארה לקיום. ולא נאכל אותו מקום, שנשמרו מלאכלו, שפירושו בירור. אז נשבר כחו ותוקפו של סמאל. ואינו יכול להרע לבני יעקב. ועל כן אין אנו צריכים ליתן מקום לבריות העולם לאכול אותו ולהנות ממנו. **קטז** כי נגע בכף ירך יעקב. כתוב כאן, כי נגע בכף. וכתוב שם, כל הנוגע במת. שם הוא טומאה, אף כאן טומאה. כי סמאל טימא את גיד הנשה. וממקום טמא אין לנו להנות ממנו כלום. ומכל שכן במקום, שצד הטומאה, סמאל, קרב אליו. והתורה אינה אומרת יותר אלא, כי נגע. שכתוב, ויגע בכף ירכו. כמ"ש, וכל אשר יגע בו הטמא יטמא. ללמד, שסמאל טימא אותו מקום בנגיעתו.

אחרונה מהם, שהיא מלכות, הכוללת גם היא ל"ב בחינות, נשארה בתוך הקליפות בלתי מבוררת. ואי אפשר לברר ולתקן אותה בששת אלפי שנים. וע"כ נקראת ל"ב האבן. מטעם, שאסור לברר ממנה, אלא אם נשמרים היטב, שלא לברר אלא רפ"ח הניצוצים. הרי במשך ששת אלפי שנים, היא מתבררת מאליה, בלי שום מעשה מלמטה. ואז נאמר עליה, והסירותי את ל"ב האבן מקרבכם. שהוא ל"ב בחינות שבכלי המלכות, שנשברה ונתלכשה בקליפות. שהתקון הוא בידי המאציל בלבד, ולא בידי אדם.

ונודע, שבכל דבר יש עולם, שנה, נפש. גם בל"ב האבן יש עולם, שנה, נפש. עולם, הוא הנחש הקדמוני, שסמאל רוכב עליו. שנה, תשעה באב. ונפש, גיד הנשה. שכתוב, וירא כי לא יכול לו. כי יעקב היה שלם מכל רפ"ח ניצוצים, שכבר תקנם לגמרי. אז, ויגע בכף ירכו, בגיד הנשה, כי היא עוד לא נבררה. וע"כ, וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב, כי כמו שסמאל יש לו כח לרכוב על הנחש, כן יש לו כח על גיד הנשה, כי בחינה אחת הן, זה בעולם וזה בנפש.

כמ"ש, ויאבק איש עמו. שגיד הנשה, הוא ל"ב האבן שבנפש. ותשעה באב, הוא ל"ב האבן שבשנה. והם עוד לא נבררו מן הקליפות, וע"כ נאחו בהם. אכילה, היא בירורים מן הקליפות. וכיון שגיד הנשה הוא בחנת ל"ב האבן, ע"כ אסור לבררו בידי אדם. ומזה הטעם אסור לאכול בתשעה באב, כי ביום זה, שהוא בחנת ל"ב האבן, אסור

וישתחו ארצה

שהוא הקטן שבחיות, כולם משתחיים לו, וגם כאן תאמר, שע"כ השתחוה יעקב לעשו, מפני שהשעה היתה משחקת לו, אינו כן, כי עשו הוא כאל אחר, ויעקב לעולם לא ישתחוה לאותו הצד ולאותו החלק.

קיח למדנו, שאסור להקדים שלום לרשעים. ואם אסור, איך דוד אמר לנבל הרשע. ואמרתם כה לחי, פירושו לחי

קיז כי לא תשתחוה לאל אחר. וכי יעקב, הבחיר שבאבות, שנבחר חלק שלם להקב"ה, ונתקרב לו ביותר, איך השתחוה לאותו רשע עשו, שהוא בצד אל אחר. ומי שמשתחוה לו, משתחוה לאל אחר. ואם תאמר, שהוא משום שאמרו, השועל שהגיע שעתו השתחוה לו, משל הוא, שיש זמן שהשועל מולך על כל החיות, ואז אע"פ

השעה להשתחוות אל הקב"ה, שהיה הולך לפניו.

קכ כרע והשתחוה שבע פעמים עד גִּשְׁתוּ עד אחיו. ולא כתוב, וישתחו לעשו. אלא כיון שראה, שהקב"ה הולך לפניו, אז השתחוה לנגדו. כדי שלא לתת כבוד להשתחוות לאחר זולתו. אשרי הם הצדיקים שכל מעשיהם שעושים הם בשביל כבודו של רבונם, וכדי שלא יטו ימין ושמאל מדרך הישר והאמצעי.

ויחבקהו ויפול על צוארו

קכד שְׁנֵי רשעים שִׁפְרָתָהּ. ולמדנו, אל תקרא שִׁפְרָתָהּ, אלא שִׁרְפָּתָהּ, שנאמר על עשו, שְׁנֵשְׁתַּרְבְּבוּ שָׂנִי, שחשב לנשוך אותו.

קכה ועל כן ויבכו. כמה היה לבו ורצונו של עשו להרע ליעקב, כי אפילו באותה שעה שנשקו, חשב, לכשיארכו הימים, יעשה לו רע ויצור אותו. וע"כ, ויבכו. זה היה בוכה, שלא חשב שינצל ממנו. וזה היה בוכה, בשביל שאביו היה חי, ואינו יכול לו להרוג אותו.

קכו ודאי הוא שנחלש כעסו של עשו בשעה שראה את יעקב, משום שהסכים עמו הממונה של עשו, שהשלים עמו והסכים על הברכות. וע"כ לא יכול עשו למשול בכעסו, כי כל הדברים שבעולם הוזה תלויים למעלה. וכשמסתכמים למעלה תחילה, מסתכמים גם כן למטה. וכן אין ממשלה למטה, עד שניתנה הממשלה מלמעלה. וכן הכל תלוי זה בזה. שכל הנעשה בעולם הזה, תלוי במה שנעשה מלמעלה.

יעבר נא אדני לפני עבדו

נסעה ונלכה, נחלק את העולם הזה בינינו, ונשלוט בו יחד. אמר יעקב, יעבר נא אדני לפני עבדו. שפירושו, יקדים עשו שליטתו עתה בעולם הזה. יעבר נא, הוא לשון קדימה. כמ"ש, ויעבור מלכם לפנייהם וה' בראשם, שיעקב אמר לו, הקדם אתה את שליטתך בתחילה בעולם הזה. ואני אתנהלה לאטי,

העולמים, אל הקב"ה. ולא לנבל. ונבל יחשוב שאומר עליו.

קיט כעין זה, וישתחו ישראל על ראש המטה. וכי לבנו השתחוה? אלא למקום השכינה היה כורע ומשתחוה, שהיתה בראש המטה. כי השכינה נמצאת למראשותיו של חולה. אף כאן, והוא עבר לפנייהם. והוא, זהו השכינה העליונה, שהיתה הולכת לפניו. שהיא השמירה העליונה, שהיתה משמרתו. כיון שראה אותה יעקב, אמר, עתה הגיעה

קכא יש בדברי תורה סודות עליונים, המשונים זה מזה, והכל הוא אחד.

קכב והרשעים כים נִגְרָשׁ כי הִשְׁקֵט לא יוכל. זהו עשו, שכל מעשיו הם ברשעות ובחטא. וכשבא ליעקב לא היו מעשיו בשלמות. ויפול על צַוְּאָרוֹ, היינו צואר אחד, כי חסרה י'. ירושלים, שהיא הצואר של כל העולם.

ויפול על צַוְּאָרוֹ, ולא על צואריו עם י', משום ששתי פעמים נחרב בית המקדש. פעם אחת מבבל, ואחת מזרעו של עשו. ונמצא, שהפיל עשו את עצמו על ירושלים והחריבה רק פעם אחת. וע"כ כתוב, ויפול על צוארו. אחד, בלי י', שמשמעותו, שהחריבה רק פעם אחת.

קכג וישקוהו מנוקד מלמעלה על האותיות, שזה מרמז, שלא נשקו ברצון. ומ"ש, ונערתו נשיקות שונא, זהו בלעם. כשברך את ישראל, כי לא ברך אותם ברצון הלב. אף כאן, נערתו נשיקות שונא, זהו עשו.

קכו יעבר נא אדני. יעקב לא רצה עתה לקבל אלו הברכות הראשונות שברכו אביו. ועוד לא נתקיימה בו אפילו אחת מהן, משום שדחה אותן לאחרית הימים, שתוצרכנה אז לבניו, להשתמש בהן כנגד כל אומות העולם.

קכח ומשום זה, בשעה שאמר עשו,

שהיא הנוקבא. שיעקב נתדבק בה. כי על מוחין אלו מתקיימת הנוקבא. **קל** עד אשר אבא. יעקב אמר לו, אני אסבול את הגלות שלך, עד שיבוא ויגיע הזמן שלי לשלוט על הר עשו. כמ"ש, ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו. ואז והיתה לה' המלוכה.

ואני אעלה את עצמי לעולם הבא. ולאחרית הימים, לאלו הימים ההולכים לאט. **קכט** לרגל המלאכה. איזו מלאכה? זו היא המראה שאינה מאירה, שהיא הנוקבא דז"א, שעל ידה נעשית כל מלאכת העולם. אשר לפני, זו הנוקבא. הוא בכל מקום, מלפני הויה, שהוא ז"א. ולרגל הילדים, הם הכרובים, פנים קטנות, להראות האמונה,

מאמר ויבן לו בית

אור. ולפיכך מכנה את התכללות השמאל בקו ימין, מאה שבילים, משום שמקבל מיסודות או"א המכונים שבילים. ומספר מאה הוא מיסודות, שספירותיהם במספר מאות.

והארת התכמה שבשמאל הנמשכת מיסודות ישסו"ת, המכונים אורחות, מתחלקת לב' בחינות:

א. מטרים שנכלל בקו אמצעי, נקרא אורחות דקים, מטעם היותם או סתומים וקפואים.

ב. אחר התכללותו בקו אמצעי, נקרא אורחות גדולים, כי אז מאיר בהרחבה רבה. אורחות דקים מקו שמאל עצמו. גדולים, היינו מקו אמצעי. ואחר שהחשך, השמאל, נכלל בג' הקוים הללו, נבנית ממנו הנוקבא, הנקראת בית של העולם.

קלב הבית ההוא באמצע הכל, בקו האמצעי של כל השבילים והאורחות. באותם הנבחים לאורחות גדולים, כמה פתחים וחדרים יש לנוקבא, סביב סביב המקומות העליונים הקדושים, שם מקננות צפרי השמים, כל אחת ואחת למינה.

נה"י של הנוקבא מכונים פתחים. וחג"ת שלה מכונים חדרים. שהם מקבלים מג' הקוים, הנכללים משמאל דאמא, המכונים במקורם, שלושה מקומות. הפתחים והחדרים מקבלים משלושת המקומות דאמא, שהם המקומות העליונים הקדושים. צפרי השמים היינו מלאכי מעלה.

אחר שביאר בנין הנוקבא, מבאר סדר

קלא ויעקב נסע ספּתָה. בשעה שעלה ברצונו של הקב"ה, שהוא ז"א, לברוא העולם, לבנות את פרצוף הנוקבא, הנקראת עולם, הוציא מניצוץ הקשה, שהוא המסך, קשר אחד, שז"א עלה למ"ן לאמא, ויצאה שם קומת חסדים על המסך דחירק שלו. שקומה זו הוא קו אמצעי, המקשר ב' הקוים ימין ושמאל דבינה זה בזה. וע"כ נקרא קשר ונדלק מתוך החשך, שנכלל בקו שמאל, שהוא חשך והארתו נבחנת להדלקה, בסוד מאורי האש. והארה זו, שהיא הארת החכמה, נשאת בעליה. שמאירה ממטה למעלה, והארת עצמו, שהיא חסדים, יורדת למטה, שמאירה ממעלה למטה. כי בשעה שהקו האמצעי מקשר ב' הקוים ימין ושמאל זה בזה, באופן שיאירו שניהם, הוא מקיים או הארת השמאל, שתאיר ממטה למעלה, והארת הימין ממעלה למטה.

אחר שביאר אופן יציאת הקשר, קו האמצעי, ואיך שתיקן הארת שניהם כהלכתם, מבאר עתה איך שקו השמאל, החשך, נכלל בעצמו מכל ג' הקוים, והאציל את הנוקבא. החשך ההוא, קו השמאל, לוהט ומאיר במאה שבילים, באורחות דקים מן הדקים, ובאורחות גדולים, ונעשו בית העולם, שמהם נבנית הנוקבא, הנקראת בית יסודות דאו"א מכונים שבילים. ויסודות ישסו"ת מכונים אורחות. ונודע שקו ימין הוא או"א, המאירים באויר טהור, חסדים מכוסים. וקו שמאל הוא ישסו"ת, המאירים בהארת חכמה, הי' שיצא מאויר ונשאר

החסדים ניכרת, והיא חשך ולא אור. והיפוכו ביום, שאז הנוקבא טפלה לז"א, והארת הנוקבא מתכסה וז"א שולט, ואינו ניכר אלא הארת החסדים, שהיא מדת ז"א. אמנם בסדר הבנין וסדר הזווג, אין הפרש בין יום ללילה.

קלד בשעה שבה החשך, והנוקבא נקשרה בו, היא שולטת, ומאירה בחכמה, שהיא שליטתה. וכיון שחסרה חסדים, ע"כ כל הפתחים שבה סתומים מכל הצדדים. שכל האורות נקפאים בתוכה, ואין בה פתח, שדרך שם יתגלה אור כלשהו.

ג' קוים הללו שבשמאל הם ג' משמרות הלילה, ג"פ ד' שעות.

משמרת ראשונה, שבילים, שהיא מדת הדין של המלכות הבלתי ממותקת. התכללות קו ימין שבו.

משמרת שניה היא ד' שעות הלילה האמצעיות, והם בבחינת אורחות, המלכות הממותקת. אבל שתי השעות הראשונות עד חצות לילה, הם אורחות דקים, שהם הארת קו השמאל מבחינתו עצמו, מטרם שנכלל מקו אמצעי. ונקודת החצות, ביאת קו אמצעי והתכללותו בשמאל, שאז מקבל בחינת אורחות גדולים. ובחינה זו נמשכת כל הלילה, ומיוחסת בעיקר למשמרת השלישית, אלא זמן גילויה הוא בחצות לילה.

בתחילת הלילה, משמרת ראשונה, שאז מכוונה שבילים. ואחר כך בתחילת המשמרת השנייה, שאז נקשרה הנוקבא בחשך, שהוא קו שמאל דאמא ושלטה. ואז נבחנת באורחות דקים, כי בחינה זו היא מטרם שנגלה הקו האמצעי. וע"כ לא בלבד שפתחי החסדים אינם מאירים, אלא אפילו פתחי החכמה אינם מאירים בה. כי אין החכמה יכולה להאיר בלי התלבשות בחסדים. וזה נמשך ב' שעות עד נקודת החצות.

אז, בב' שעות ההם הרבה רוחות של הצדיקים פורחות באויר ומתאוות לדעת, לקבל חכמה, ולהכנס בתוך הנוקבא. והן נכנסות בין אותם הצפרים, ולוקחות שם עדות, שמקבלים מוחין דעדין, חכמה,

השפעת ז"א לנוקבא. ואומר, בתוכו יוצא אילן אחד גדול, שהוא ז"א, המשפיע לתוך הבית ענפיו ופירותיו רבים, ומזין לכל. שיש בו הן השפעת חסדים והן השפעת חכמה. וכל אחד מקבל ממנו את בחינתו. האילן ההוא עולה עד ענבי השמים. להארת החסדים, המכונים ענבים, ומתכסה בין שלשה הרים, כמ"ש, אין הרים אלא אבות, חג"ת, שבהם החסדים מתכסים שלא לקבל הארת החכמה.

ומתחת שלשת ההרים האלו, בנה"י שמתחת חג"ת, יוצא, עולה למעלה ויורד למטה. שמתחת חג"ת יוצאים ומתגלים החסדים בהארת החכמה, על ידי הקו האמצעי, המקיים הימין והשמאל. שהקו האמצעי יוצא מהכיסוי של חג"ת, ומקיים הארת ימין ושמאל. באופן, שהארת השמאל תאיר ממטה למעלה. והארת הימין תאיר ממעלה למטה.

קלג הבית הזה, הנוקבא, מקבל מז"א ב' מיני הארות: א. שהיא נשקית ממנו, הארת החכמה, המכונה שתיה.

ב. שז"א גונן בתוך הבית הרבה אוצרות עליונים שלא נודעו. הארת חסדים מאז"א, המכונים גניזין, ולא נודעו. ובוזה נבנה הבית ונשתכלל.

האילן ההוא, ז"א, מתגלה ביום ומתכסה בלילה. ובית ההוא, הנוקבא, שולט בלילה ומתכסה ביום.

גם בלילה, הארת השמאל, החשך, מחמת שהחכמה היא בלי חסדים, ואינה יכולה להאיר, נוהג ענין יציאת קו אמצעי, וענין התכללות שמאל בימין, וכן זווג זו"ן. הכל כמו ביום. וכל ההפרש הוא רק בשליטה. כי גם בלילה מאירים כל ג' הקוים, וכן ז"א הוא בזווג עם הנוקבא כמו ביום. אלא שהשליטה היא לנוקבא, וז"א וכן קו ימין טפלים אליה, והם כמו מתכסים, כדי לתת מקום לשליטתה. כמ"ש, שהקב"ה נכנס אז לג"ע, שהוא הנוקבא, כדי להשתעשע עם הארת החכמה שבה. ולפיכך אין הארת

מתלבשת עתה בחסדים האלו, ומאירה בכל השלמות. ונבחן שכל הפתחים שהיו סתומים, נפתחו עתה להאיר בהרחבה.

וב' הפעולות הללו נעשות באמצע המשמרת השניה, שהיא נקודת החצות. השלהבת הזאת, שהיא המסך דחירק, עולה ויורדת. עולה לאמא ע"י ז"א, ואח"כ יורדת משם לז"א עצמו.

והוא מכה ומשפיע בעולם. שמוציא על ידה, ע"י זווג דהכאה, קומת חסדים גם בנוקבא, הנקראת עולם, ונתעוררו קולות, למעלה ולמטה. קולות פירושו קומות החסדים, היוצאות על מסך דחירק, למעלה בבינה ולמטה בנוקבא.

קלו או עולה כרוז אחד ומתקשר באויר וקורא. האויר הוא יוצא מתוך עמוד הענן של המזבח הפנימי. וכאשר יוצא, הוא מתפשט בארבע רוחות העולם. אלף אלפים נמצאים בו מצד שמאל, ורובא רבבות נמצאים בו מצד ימין. ואז הכרוז עומד על קיומו, וקורא בכח ומכריז. אז רבים המתקנים שירה ועובדים עבודה. ושני פתחים פתוחים בה, אחד לצד דרום, להארת החסדים. ואחד לצד צפון, להארת החכמה.

הארת החכמה מטרם שנשלמה, נקראת כרוז. כי אחר שנשלמה בהתלבשות החסדים שבזווג של יום, נקראת דבור, שמגלה הארת החכמה שבמוחין. אבל בלילה היא נקראת כרוז. כי עודה אינה בשלמות להקרא דבור. כי דברי חכמים בנחת נשמעים. וכרוז נשמע בהרמת קול חזק, שמוֹרָה על הדינים המעורבים בו. אמנם גם כרוז וגם דבור, אינם נשמעים אלא בהתלבשותם בחסדים, הנקראים קול.

וכמ"ש, שבחצות לילה הארת החכמה מתלבש בחסדים, אויר, ואז אפשר לו לקרוא ולהכריז. מה שאין כן מטרם שנתלבש בחסדים, אין לו קול, ואי אפשר לו להכריז. יש ב' מיני חסדים:

א. הנמשכים מאו"א עלאין, שהם ג"ר, אע"פ שמכוסים מחכמה, ונקראים אויר טהור.

ומשוטטות ורואות מה שרואות. ראייה היינו מוחין דחכמה.

אע"פ שהפתחים שבנוקבא סתומים בעת ההיא מכל הצדדים, ששום אור לא נגלה ממנה, עם כל זה זמן קבלת אור החכמה הוא דוקא בעת ההיא. וע"כ מדייק הוהר לומר, שהיא מלאה מאור, אלא הפתחים סתומים, באופן שאחר כך, כשיתעורר בו קו אמצעי, ויפתח הפתחים, יקבלו ממנה הארת החכמה, שהיתה סתומה בה בעת ההיא. כי אח"כ מתמעטת מג"ר לו"ק, בסבת קו אמצעי, והארתה שפלה בהרבה, ממה שהיתה בעת ההיא, שעוד לא נכללה בקו אמצעי. כמ"ש שהן משתוקקות להכנס בנוקבא דוקא בעת שהיא בבחינת אורחות דקים ופתחים סתומים. כי רק אז יש בה החכמה בשלמותה. כמ"ש שבאים בין בחינת הצפרים שבנוקבא, ומקבלין מוחין דעדן, דחכמה. צפורים פירושו בחינת נפש דנוקבא. שכינה מצד הכיסא, נשמה, נשר. ומצד הנער, רוח, יונה. ומצד האופן, נפש, צפור. ואפילו אז אין רוחות הצדיקים יכולות לקבל ממנה מבחינת הרוח שבנוקבא, אלא מבחינת הנפש שבה בלבד.

קלה וסתימת הפתחים נמשכת עד שמתעורר אותו החשך, קו שמאל דאמא, שהנוקבא נקשרה בו, והוציא שלהבת אחת, שחושך שבנוקבא, עורר את ז"א לעלות למ"ן לאמא, בסוד המסך דחירק שבו, הנבחן לשלהבת. ויוצא שם עליו קו אמצעי, שהוא מכה בכל הפטישים החזקים, הקליפות, ופותח הפתחים הסתומים ובוקע הסלעים. ב' פעולות יש כאן:

א. נמשכת מעצם השלהבת, שהיא המסך דחירק, שממעט ע"ס דקו שמאל מג"ר לו"ק. ועליה אומר, ובוקע סלעים, כי הספירות דקו שמאל משולות לסלעים קשים, מרוב הדינים שבהן. והמסך בוקע אותן. וג"ר שבהן הוא מרחק מהקו השמאלי, ומניח בו רק ז"ת שבהן.

ב. נמשכת מקומת החסדים, היוצאת על המסך הזה, שפותח פתחים, כי החכמה

זיו לכל צד, שהם חסדים הנכללים מחכמה. ונהרות בושם יוצאים ממנה. שהיא הארת החכמה הנכללת מחסדים. ונשקים כל חיות השדה, כמ"ש, ישקו כל חיתו שדי. ומזמרים עד שעלה הבקר. וכשעלה אור הבקר, אז הככבים והמזלות, שמים וצבאם, כולם משבחים ואומרים שירה, כמ"ש, ברוך יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים.

כי הארת הזווג מסוד הלילה, אע"פ שיש בו חסדים, מ"מ השליטה היא להארת החכמה. וע"כ מקבלים אז רק חיות השדה, שהם נמשכים מאחוריים של הנוקבא. וע"כ הם מזמרים. אבל הנמשכים מבחינת פנים של הנוקבא, מקבלים ממנה רק בבקר. ואז כל המדרגות שבבי"ע מזמרות. הן הנמשכות מפנים, והן הנמשכות מאחוריים. כמ"ש ויריעו כל בני אלקים שכולם מזמרים.

קלח אם ה' לא יבנה בית. אם ה', המלך העליון, ז"א, שהוא בונה תמיד, בסוד זווג דלא פסיק, את הבית שהוא הנוקבא, ומתקן אותו. ומשפיע לה מזווג דלא פסיק, בעת שעולים כוונות העבודה מלמטה כראוי. בעת שהתחתונים מעלים מ"ן לזווג הזה, אז עולים זו"ן לאו"א, והם בזווג דלא פסיק כמוהם. **קלט** הוא בשעה שנחשך הלילה ובחינות מזוינות של הס"א, שורות ומשוטטות בעולם, והפתחים סתומים. ואז הוי"ה, קו אמצעי, מעלה מ"ן מסוד המסך דחירק, וממשיך קו אמצעי, ונפתחים הפתחים, שעל ידי זה נשמר מכל הצדדים, שלא יקרב אל הקדוש ערל וטמא, כמ"ש, לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא, כי עתיד הקב"ה להעבירם מן העולם. ב' פעולות הן בקו אמצעי, עד שמיחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה:

א. שממשיך קומת חסדים על המסך.
ב. שממעט את ג"ר דקו שמאל, שאין השמאל נכנע עד שיבא ויתחבר עם הימין, וזולת על ידי ב' הפעולות הללו.

אם ה' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו. זו היא פעולה א'. כי הוי"ה ז"א. ואם לא היה ממשיך ריבוי החסדים ע"י הקו האמצעי לבנות הנוקבא, המכונה בית, לא

ב. הנמשכים מישו"ת, חסרי ג"ר, וע"כ מכונים אויר סתם, שאינם טהורים, כי מורגש בהם חסרון החכמה.

ולפיכך, כל עוד שאין בזו"ן הארת החכמה, נבחנים החסדים שממשיכים מבחינת ישו"ת, חסרי ג"ר. אבל אחר שיש בזו"ן הארת החכמה, נבחנים החסדים שממשיכים מאו"א עלאין, ג"ר ואויר טהור. האויר הזה אור החסדים שהתלבש בו הכרוו. אמא עלאה מכונה מזבח הפנימי. אור החסדים מכונה עמוד הענן. חסדים שהכרוו, הארת חכמה, נתלבש בהם, נמשכים מאבא ואמא עלאין, המכונה המזבח הפנימי, שהם אויר טהור. שכבר יש כאן הארת החכמה בסוד הכרוו עצמו, שאז נמשכים החסדים בבחינת אויר טהור מאו"א. שמתפשט בחו"ב תו"מ שבנוקבא, המכונות ארבע רוחות העולם.

ועשר הספירות דישו"ת, שמשם יוצא הקו השמאלי בהארת החכמה, אחר שהי' יוצאת מאויר שלהם ונשאר אור, נבחנות לאלפים. ועשר הספירות דאו"א עלאין, שמשם נמשכים החסדים, נבחנות לריבוא. ומבחינה זו היא נמשכת מישו"ת, שע"ס שלה הן אלף. ומבחינת החסדים שבימין נמשכת מאו"א עלאין, שע"ס שלהם הם רבוא. ואז, אחר שנכלל הכרוו בחסדים, המכונה קול, הוא יכול לקרוא בכח ולהכריז.

קלז אחר שכבר נבנתה הנוקבא לצרכה עצמה מג' הקוים הנכללים בשמאל, היא עולה לזווג לזו"א לקבל בשביל אחרים. ובית זה, הנוקבא, עולה וניתן ונתקשר בין ב' צדדים, ימין ושמאל דז"א. ושרים שירים, ותשבחות עולים מתחתונים, שמעלים מ"ן לזווג זו"ן. אז נכנס ז"א, בלחש, שהנוקבא נמצאת בחוסר קול, שהוא חסדים. ואע"פ שקבלה כבר חסדים לצורך בנינה עצמה, נחשבת עוד לשמאל בלי ימין, כדי להשפיע לאחרים. שזהו שהזווג הוא בלחש. וכן בלילה בלי אור. כי אז ז"א משפיע לה אור החסדים, קול. והבית, הנוקבא, מתלהט בששה אורות החסדים, חג"ת נה"י, המאירים

א. ריבוי החסדים מבוארת בכתוב, ויבן לו בית, שתקונו ובנינו הם בהמשכת החסדים. כמ"ש, אם ה' לא יבנה בית. ב. מיעוט הג"ר מקו שמאל לשמרו מערל וטמא. כמ"ש, ולמקנהו עשה סוכות. כי סוכה היא מלשון מסך, שהמשיך המסך דחירק למעט הג"ר דקו שמאל. כמ"ש, אם ה' לא ישמור עיר, כלומר, סוכות אחרות, לשמרם מערל וטמא.

קמג ויבא יעקב שלם. שהיה שלם מכל, הן מחכמה והן מחסדים. וכתוב, ויהי בשלם סכו. והכל סוד אחד, השגת השלמות על ידי קו אמצעי. הן לז"א, הנקרא יעקב, והן לסכה שלו, שהיא הנוקבא. כי אז, כשהוא שלם, נתחבר עמו האמונה, הנוקבא. וכשהוא מתעטר במקום הראוי לו, בקו אמצעי, אז גם סוכה, הנוקבא, מתעטרת עמו. ונאמר גם עליה, ויהי בשלם סכו. כי היה שלם מאבות, היה שלם מבניו, וזה הוא נחשב לשלם, שאז הוא שלם למעלה ושלם למטה, שלם בשמים ושלם בארץ. שלם למעלה, שהוא בז"א, להיותו הכולל של האבות, שהוא תפארת ישראל, הכולל לאברהם ויצחק, חסד וגבורה. שלם למטה, בנוקבא, בבניו הקדושים, שהם י"ב השבטים, שהם המרכבה של הנוקבא. נמצא, שהוא שלם בשמים, שהוא ז"א. וע"כ נאמר עליו, ויבא יעקב שלם. ושלם בארץ, שהיא הנוקבא. ואז נאמר עליה, ויהי בשלם סכו.

קמד ותצא דינה. הרבה מדרגות ובחינות מתפרדות למעלה. אלו לקדושה ואלו לס"א, שזה לעומת זה עשה אלקים. וכולן הן משונות אלו מאלו, מהן לחסד ומהן לדינים. חיות משונות אלו מאלו. אלו מצירים לשלוט על אלו, ולטרוף טרף, כל אחד ואחד למינו.

היה נכנע קו השמאל להתיחד עם הימין, ושוא עמלו בניו בו.

אם ה' לא ישמור עיר. סובב על פעולה ב', שהיא התמעטות ג"ר דקו שמאל, שבוה שממעט ג"ר דקו שמאל מעבירים אחיות הסטרא אחרא מן הקו השמאל שבנוקבא. ונמצא, שהעיר, הנוקבא, נשמר מן הערל וטמא, עי"ז שו"א מעלה את המסך דחירק, וממעט הג"ר דקו שמאל, שאז אין להם מה לינוק עוד מן השמאל שלה, ונעברים ונפרדים ממנה. כמ"ש, אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר.

קמז מי הוא ערל ומי הוא טמא? ערל וטמא הכל אחד. וזה הוא שנתפתו בו, והלכו אחרי אדם ואשתו, וגרמו מות לכל העולם - הנחש הקדמוני. והוא המטמא אותו הבית, הנוקבא, עד הזמן ההוא שיעבירו הקב"ה מן העולם, הנוקבא. ומשום זה, אם ה' לא ישמור עיר, שוא בודאי שקד שומר.

קמא ויעקב נסע סכ"ה. נסע אל בינה, שהעלה מ"ן ממסך דחירק. לקבל חלקה של האמונה, הנוקבא.

וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה. ויעקב נסע סכתה. כי כל אחד נפרד אל הצד שלו. עשו לצד של השעיר, שהוא אשה וזה אל נכר. ויעקב נסע סכתה, זו היא האמונה העליונה, בינה, שהעלה מ"ן ממסך דחירק אל הבינה, כדי להמשיך משם קו אמצעי בשביל לבנות הנוקבא.

קמב ויבן לו בית. בית יעקב, הנוקבא. תקן תפלת ערבית, הנוקבא, כראוי לה. שהמשיך לה חסדים מאו"א עלאין. ולמקנהו עשה סוכת, סוכות אחרות, כדי לשמור אותם.

ב' הפעולות מבוארות בכתוב:

לא תחרוש בשור וחמור

ובחמור יחדיו, כי כשמתחברים הם מחריבים העולם.

קמו תאותם של מדרגות הטומאה אינה

קמה מצד רוח הטומאה מתפרדות הרבה מדרגות. וכולן אורבות לצרור על הקדושה, אלו לעומת אלו, כמ"ש, לא תחרוש בשור

הביא עליהם מכת דם. ואחר כך, ויהרג ה' כל בכור בארץ מצרים. כאן בחמור הזה, אבי שכם. כמ"ש, ואת כל חילם ואת כל טפם... ואת כל בהמתם, שנאמר, את צאנם ואת בקרם ואת חמוריהם, ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה, לקחו.

ושם, באלו החמורים, שהם המצרים, כתוב, כלי כסף וכלי זהב ושמלות. שהם כנגד, ואת כל חילם, שכאן. כתוב, וגם ערב רב עלה אתם. שהם כנגד, ואת כל טפם, שכאן, וצאן ובקר, שהם כנגד, את צאנם ואת בקרם, שכאן.

קנא ושמעון ולוי. זה שמעון, קם כנגד חמור זה, אבי שכם, שלא היה מחובר עם שור. וזה לוי, קם כנגד כל החמורים כולם, אפילו כנגד החמורים החוברים בשור, כמו המצרים.

כי שמעון גבורה ושור, וע"כ כנגד של חמור דקליפת ימין, והיה יכול להכניעו. אבל לקליפת החמור שבמצרים לא היה יכול להכניעם, משום שהם היו מחוברים בשור, שקבלו כח מיוסף שהיה מולך עליהם. וע"כ רק לוי, משה הבא משבט לוי, שהוא בחינת ת"ת, הכלול ימין ושמאל ביחד, היה כחו יפה להכניע אותם החמורים שבמצרים. ולא שמעון, שהיה בו שמאל בלבד.

כולם רצו להודק אל יעקב ותקנו עצמם לנשך אותו, והוא עמד כנגדם בבניו, והכניעם תחתיו.

קנב עתה, בגלות האחרונה, שעשו נושך אותו ואת בניו, מי יקום כנגדו? יעקב ויוסף יעמדו כנגדו. יעקב מצד ימין ויוסף מצד שמאל. כמ"ש, והיה בית יעקב אש, ובית יוסף להבה, ובית עשו לקש.

קנז ויסעו ויהי חתת אלקים. כולם היו מתאספים להלחם, וכאשר חגרו כלי הקרב, היו מרתתים ועזבו אותם. ועל כן, ולא רדפו אחר בני יעקב.

אלא לצרור את המדרגות הקדושות. יעקב, שהיה קדוש, כמ"ש, ויבא יעקב שלם, כולן ארבו עליו וצררו לו. בתחילה נשכו נחש, כמ"ש, ויגע בכף ירכו. שנאמר על שרו של עשו, שהוא רוכב על נחש. עתה נשכו חמור, שכם בן חמור, שהוא ימין דקליפה.

קמוז כשהנחש נשכו, עמד הוא עצמו לנגד הנחש. עתה כשנשכו החמור, שמעון ולוי שבאים מצד הדין הקשה, עמדו לנגד החמור, ושלטו עליו מכל הצדדים, ונכנע לפניהם. כמ"ש, ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב. ושמעון שמזלו היה שור, גבורה ושמאל דקדושה, בא על חמור, שהוא ימין דקליפה, וצרר אותו, כדי שלא יתחברו שור וחמור דקליפה יחד. ונמצא, ששמעון הוא הכנגד שלו ולא יעקב.

קמח וכולם באו לצרור את יעקב, וניצל מהם. ואחר כך שלט הוא עליהם. ואחרי זה בא שור, שהוא יוסף, ונשלם בחמורים, שהם המצרים שמלך עליהם, שהיו כולם מצד קליפת החמור. יוסף הוא שור, ומצרים הם חמורים, כמ"ש, אשר בשר חמורים בשרם.

קמט ועל כן אחר כך נפלו בני יעקב בין אלו החמורים, המצרים, משום שנתחבר שור עמהם, יוסף, והיו בהם שור וחמור יחדיו. ונשכו לישראל עצם ובשר, כטבע החמור שנושך ושובר עצם, עד שנתעורר לוי כמקודם לכן, ופזר את החמורים האלו, שהפריד בין שור וחמור, כדי להכניעם, ושבר כחם מן העולם והוציא השור משם. כמ"ש, ויקח משה את עצמות יוסף עמו. משה הוא לוי, ויוסף הוא השור, שנתחבר עמהם.

קנ מקודם לכן, כשבא שמעון על החמור, להלחם עמו, העיר עליהם דם, שנמולו. ואחר כך, ויהרגו כל זכר. כעין זה עשה הקב"ה על ידי לוי, זה משה, בחמורים האלו, שהם המצרים. מתחילה

הסירו את אלהי הנכר

קנד אלהי הנכר שלהם. אלהים אחרים היו עושים מכסף וזהב, ולא כלים שחוקקה עליהם

מה שלקחו. מה שלקחו את אלהי הנכר. מה שלקחו משכם, כלי כסף וזהב שהיה חקוק עליהם

זה נקרא בשם שקוץ, שפירושו זוהמה. **קנו** הסירו את אלהי הנכר, אלו הן נשים אחרות, שלקחו בשבי, שהיו מביאים עמיהם כל עֲדֵייהם. ועל זה כתוב, ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר, שהם הנשים, וכל עֲדֵייהם, וכל אלהי זהב וכסף. ויטמון אותם יעקב, את הכסף והזהב, כדי שלא יהנו מצד עבודה זרה כלום.

קנח יעקב אדם שלם היה בכל, והיה מתדבק בהקב"ה. כתוב, ונקומה ונעלה בית אל. מיד כתוב, ויתנו אל יעקב. מכאן, שאדם צריך לשבח את הקב"ה, ולהודות לו על הנסים ועל הטוב שעשה עמו. כמ"ש, ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי.

קנט בתחילה כתוב, ונקומה ונעלה בית אל. בלשון רבים, שהכליל בניו עמו. ואחר כך כתוב, ואעשה שם מזבח. בלשון יחיד, ולא כתוב ונעשה. שהוציא אותם מכלל זה. משום שעל עצמו בלבד היה הדבר. יעקב ודאי התקין תפלת ערבית, שהיא תקון הנוקבא. והוא עשה את המזבח, שהוא תקון הנוקבא. ועליו היה הדבר, ולא על בניו. ומשום שהוא עבר כל אלו הצרות מיום שברח מפני אחיו, שכתוב, ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי, אבל הם באו אחר כך לעולם, אחר שכבר נפטר מצרות אלו. לפיכך לא הכניסו עמו בתקון המזבח, אלא אמר, ואעשה שם מזבח.

קס מכאן נשמע, שמי שנעשה לו הנס, הוא צריך להודות. מי שאכל לחם על השלחן, הוא צריך לברך. ולא אחר, שלא אכל מאומה. כי על כן אמר יעקב, ואעשה שם מזבח. ולא אמר, ונעשה.

ויבן שם מזבח

הנוקבא מז"א, נעשתה אז הבת, הנוקבא, כאמה, בינה. וע"כ קרא אותה יעקב בשם אל, שהוא שם אמא.

קסב כי שם נגלו אליו האלקים. מלאכים. כי אמר נגלו ולא נגלה. כי שבעים מלאכים נמצאים תמיד עם השכינה. ושבעים כסאות הם סביב השכינה. וע"כ

צורת גלולים. ויעקב הטמין אותם שם, כדי שלא יהנו מצד עבודה זרה. שאסור לאדם להנות ממנו לעולם.

קנה ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו. השקוץ של בני עמון שמו מלכם. וכמ"ש, עטרת מלכם. לפי"ז מה הטעם, ותהי על ראש דוד? ומה הטעם שכתוב בו שקוץ? שהרי בשאר אלהי העמים עובדי עבודה זרה, כתוב בהם, אלהי העמים, אלהים אחרים, אל נכר, אל אחר, ובוה, בעבודה זרה מלכם, אומר שקוץ.

קנו והשיב אלהי העמים עובדי עבודה זרה, קורא אותם הקב"ה כן. כמ"ש, ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם. ולא דוקא מלכם. ומה שאמר הכתוב, ויקח את עטרת מלכם, שהוא העבודה זרה מלכם, ששאל, איך נתעטר בה דוד? כן הוא ודאי, שהיתה ע"ז, אלא איתי הגתי, בעוד שהיה עכו"ם, מטרם שנתגייר, שבר מן אותה העטרת, שהיא הע"ז מלכם, את הצורה שהיתה חקוקה עליהם, ובטל אותה, ובוה עשה אותה, הַתָּר שיהיה מותר להנות ממנה. וע"כ שם אותה דוד על ראשו.

יש כח לעובד ע"ז לפסול את הע"ז שלו. ואז מותרת בהנאה לישראל. אמנם לאחר שנתגייר, אם פוגם ופוסל הע"ז שעבד מכבר, אינו מתיר אותה בהנאה, כי אז דינו כישראל. ולפיכך אומר הוהר, שאיתי הגתי ביטל אותה מטרם שנתגייר, ויצאה מכלל ע"ז. וע"כ מותר היה לדוד לשים אותה על ראשו.

שקוץ בני עמון היה נחש אחד, חקוק בחקיקה עמוקה על אותה העטרת. ומשום

קסא ויבן שם מזבח. שתקן את המדרגה. מזבח לה', היינו לתקן את המדרגה התחתונה, הנוקבא, לחבר אותה עם המדרגה העליונה, ז"א. ויבן שם מזבח, הנוקבא, להו"ה, ז"א. ויקרא למקום, אל בית אל. השם הזה שנתן לנוקבא, הוא כשם של העליונה, בינה, משום שכאשר האירה

כשיש גילוי המלאכים, יש גילוי השכינה, וע"כ כתוב, כי שם נגלו אליו האלקים, במקום זה הנגלה, בנוקבא. כי כתוב, והנה ה' נצב עליו, על הסולם, שהוא הנוקבא. שמקודם לכן כתוב, והנה מלאכי אלקים

עולים ויורדים בו. הרי שגילוי המלאכים בא עם גילוי השכינה. ולפיכך קרא יעקב שם המזבח, אל בית אל, על גילוי השכינה, ותלה זה בגילוי המלאכים.

ויעל מעליו אלקים

קסג) ויעל מעליו אלקים. ביחד עם האבות יעקב נעשה מרכבה קדושה לה', לז"א. העומד להאיר אל הלבנה, הנוקבא. והוא מרכבה בלבדו, משום שהוא כולל בעצמו את האבות, שהם חסד דגבורה, כי ת"ת כולל חו"ג.

קסד) כי מי גדול. כמה חביבים ישראל לפני הקב"ה, שאין לך אומה ולשון בכל אומות העולם עובדי ע"ז, שיהיו להם אלהים שיקבלו תפלתם, כמו שעתיד הקב"ה לקבל תפלתם ובקשתם של ישראל בכל שעה

שצריכים לקבלת התפלה, שהם מתפללים רק בשביל המדרגה שלהם, שהיא השכינה. כלומר בכל שעה שתפלתם היא לתקון השכינה.

קסה) יעקב, הקב"ה קראו ישראל. כלומר, השכינה. כמ"ש, ויקרא אל משה, שכתוב ויקרא עם א' זעירא, שהיא השכינה. **קסו**) השם ישראל נשלם בכל כראוי, ואז נתעלה במדרגתו ונשלם בשם הזה, ועל כן, ויקרא את שמו ישראל.

יעקב - ישראל

קסז) יעקב הבחיר שבאבות והוא כולל כל הצדדים, ימין ושמאל. וע"כ קרא שמו ישראל, כמ"ש, לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך. וכתוב, ויקרא את שמו ישראל. ולמה חזר הקב"ה וקרא אותו יעקב הרבה פעמים? והכל קוראים אותו יעקב, כמו בתחילה. ומהו, ולא יקרא שמך עוד יעקב?

קסח) כגבור יצא, כאיש מלחמות. אבל למה כגבור, כאיש? גבור ואיש היה צריך לומר.

קסט) הוי"ה בכל מקום הוא רחמים. הוי"ה הוא שמו של הקב"ה, כמ"ש, אני הוי"ה הוא שמי. ולפעמים נקרא שמו אלקים, שהוא דין. אלא בשעה שמתרבים צדיקים בעולם, שמו הוי"ה, הרחמים. ובשעה

שרשעים מתרבים בעולם, שמו אלקים. כך, בזמן שיעקב לא היה בין שונאים, ולא היה בחוץ לארץ, קוראים לו ישראל. וכשהיה בין שונאים או בחוץ לארץ, קוראים לו יעקב.

קע) אבל כתוב, וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. שלא היה בחוץ לארץ, ומ"מ כתוב השם יעקב.

קעא) כמו שהקב"ה לפעמים נקרא הוי"ה ולפעמים נקרא אלקים, לפי המדרגה, כן לפעמים נקרא ישראל ולפעמים נקרא יעקב. כשיש לו מדרגות ג"ר וראש, נקרא ישראל. וכשהוא ו"ק בלי ראש, נקרא יעקב. ומה שנאמר, לא יקרא שמך עוד יעקב - שלא ישאר בשם יעקב, אלא שיהיו לו ב' שמות, יעקב וישראל, לפי המדרגה.

כל התחלה קשה [שירותא תריץ]

קעב) ולא יקרא עוד את שמך אברם, והיה שמך אברהם. ועל כן נשאר בשם הזה, אבל ביעקב לא כתוב, והיה, אלא כתוב,

כי אם ישראל יהיה שמך, שנקרא לפעמים יעקב ולפעמים ישראל. וכאשר נתעטרו בניו בכהנים ולויים ונתעלו במדרגות עליונות,

בהרי הגלבוע. ולאחר כך נתישבה המלכות בדוד ונתתקנה.

קעו כל התחלה קשה, ואח"כ באה הַרְוָחָה. בראש השנה ההתחלה קשה, שכל העולם נידון כל אחד ואחד לפי מעשיו. ואחר כך הַרְוָחָה, סליחה וכפרה ביום הכפורים וסוכות. משום שההתחלה היא בשמאל, וע"כ דיניו קשים. ואחר זה נתעורר הימין, כמ"ש שמאלו תחת לראשי. ואחר כך, וימינו תחבקני, ועל כן נעשתה הַרְוָחָה.

קעז ובאומות העולם הוא להיפך. כי לעתיד לבא, עתיד הקב"ה להתעורר בשלוח מתחילה על האומות האחרות עכו"ם. ואחר כך יתגבר עליהם בדין קשה. וכמ"ש, הוי"ה כגבור יצא. מתחילה הוי"ה, שהוא רחמים. ואחר כך כגבור. ולא גבור ממש. ואחר כך כאיש מלחמות, ולא איש מלחמות ממש. ולאחר כך מתגלה הגבורה עליהם ויתגבר לכולותם, כמ"ש, יריע אף יצריח על אויביו יתגבר. וכתוב, ויצא ה' ונלחם. וכתוב, מי זה בא מאדום.

קעח טוב ה' למעוז. אשרי חלקו של אדם המתגבר בהקב"ה, משום שמעוזו של הקב"ה הוא מעוז. טוב ה', כמ"ש, טוב ה' לכל. למעוז, זה הוא מעוז שיש בו ישועות, שכתוב, ומעוז ישועות משיחו הוא. ביום צרה, ביום של צרה, שהאומות האחרות מציקות לישראל.

או נתעטר בשם ישראל תמיד. **קעג** כשמתה רחל, מי שהיתה צריכה להתקן ביי"ב שבטים, לקחה את הבית, השכינה, כדי שתהיה השכינה מתעטרת כראוי, שתשיג מוחין דג"ר, ותהיה, אם הבנים שמחה. כלומר, רחל מתה כדי ששכינה תחתונה, רחל, ושכינה עליונה, לאה, תהיינה לפרצוף אחד. שאז שכינה תחתונה משגת ג"ר. ושכינה עליונה, שהיא אם הבנים, שמחה בתקון יי"ב השבטים. ומה שלא לא מתה, ובבנימין התחילה השכינה לקחת הבית ולהתקן, כי היא בחינת יסוד מיי"ב השבטים, וע"כ היא הראשונה לתקון השכינה. ועל כן בנימין הוא תמיד במערב, בדגלים. כי יסוד הוא בחינת מערב.

קעד בבנימין מתחלת השכינה להתקן ביי"ב השבטים, ובו מתחילה מלכות שמים להתודע בארץ, כי המלך הראשון בישראל, שאול, שהוא מבניו, שזהו, שכל התחלה הבאה להתודע, בקושיות היא באה, וע"כ יש בה דין של מות. ואחר זה היא מתישבת ומתקיימת.

קעה כשרצתה השכינה להתתקן ולקחת הבית, בתקון יי"ב השבטים, נעשה הדין ברחל, כי מתה. ואחר זה נתתקנה להתישב. כן כשרצתה המלכות להתודע בארץ, התחילה בדין ולא נתישבה במקומה כראוי. עד שנתעורר הדין בשאול לפי מעשיו, שנהרג

הַתְּרַפִּיּוֹת בְּיוֹם צָרָה

שם השכינה. צר כה-כה, שמצר כה השכינה הנקראת כה.

קפא בשעה שאדם מתרפה מתורה והולך בדרך שאינו כשר, כמה אויבים עתידים להיות מצירים לו ביום צרה. ואפילו נשמתו של האדם, שהיא כחו ותוקפו, נעשית אויבת לנגדו, שכתוב צר כחכה. כי נעשית צר ואויב לו. צר כחכה, רומז על הנשמה, שהיא כחו של האדם.

קפב בשעה שהאדם הולך בדרכי התורה וכל דרכיו מתוקנים כראוי, כמה מליצים

קפט הַתְּרַפִּיּוֹת, ביום צרה צר כחכה. הַתְּרַפִּיּוֹת, מי שידיו מתרפות מן הקב"ה, שלא להתגבר בו. ואיך יתגבר האדם בהקב"ה? שיתגבר בתורה. כי כל מי שמתגבר בתורה, הוא מתגבר בעץ החיים, כביכול הוא נותן כח לכנסת ישראל, שהיא השכינה, להתחזק. **קפז** ואם הוא מתרפה מתורה, כתוב, הַתְּרַפִּיּוֹת, אם הוא מתרפה מתורה, ביום צרה צר כחכה, ביום שתבוא לו הצרה, כביכול הוא דוחק את השכינה, שהיא כחו של העולם. כחכה, ר"ת כה-כה, אשר כה, הוא

עבד, ועולה ואומר עדות לפני הקב"ה, ונעשה להם למליץ טוב. ועל היצר הרע הזה אמר שלמה, אם רעב שנאך האכילהו לחם.

קפט משום זה, ביום צרה, כשהאדם מתרפה מתורה, כביכול דוחף את הקב"ה אל היצר הרע, הנעשה מקטרג על האדם, לשמוע קטרוגו. וא"כ הוא יום צרה. ואז נאמר, צר כחכה. שהוא ר"ת, צר כ"ח כ"ה. שמצר כח, השכינה, שנקראת כ"ה. משום שהיצה"ר מתקרב לפני הקב"ה לקטרג, ונחלש כחה של השכינה, מחמת הקטרוג. **קצ** טוב ה' למעוז ביום צרה. מהו ביום צרה? זה הוא יעקב, בעת שבא עשו לקטרג עליו. ויודע חוסי בו, היינו כשבאה עליו צרת הדין של מיתת רחל.

קצא אין המקטרג על האדם נמצא, אלא בשעת סכנה. משום שיעקב איחר לשלם את נדרו שנדר לפני הקב"ה, נתגבר הדין על יעקב, על ידי המקטרג, שתבע עליו דין בשעת הסכנה, שרחל היתה בה. אמר לפני הקב"ה, והרי יעקב נדר נדר ולא שלם. והרי הוא גדול מכל בעושר ובבנים ובכל מה שצריך. ולא שלם הנדר שנדר לפניך, ולא קבלת עונש ממנו. מיד, ותלד רחל ותקש בלדתה, כי נתקשה עליו הדין למעלה, אצל מלאך המות.

קצב ואם אין לך לשלם, למה יקח משכבך מתחת ידך. ועל כן מתה רחל, ונעשה הדין על ידי מלאך המות.

קצג בשעה שבא עשו, וישם יעקב את השפחות ואת ילדיהן, משום שהיה מפחד על רחל, שלא יסתכל אותו רשע ביפיה, ולא יצר אותו עליה.

קצד ותגשן השפחות הנה וילדיהן. הנשים היו לפני האנשים, אבל ברחל מה כתוב. ואחר נגש יוסף ורחל, שיוסף היה לפני אמו, והוא חָפָה והסתיר אותה. ועל כן כתוב, בן פורת יוסף, שהגדיל גופו וחָפָה על אמו. עלי עין, על עינו של אותו רשע, שלא יסתכל בה.

קצה כאן נענשה רחל על ידי היצר

ישרים עומדים לו להזכירו לטוב. אם יש עליו מלאך מליץ. וכי הכל לא גלוי לפני הקב"ה, והוא צריך למלאך, שיאמר לפניו טוב או רע?

קפג אלא ודאי שהוא נצרך למלאך, אע"פ שיודע הכל. והוא כדי לעורר רחמים. כי כשיש לו לאדם מליצים טובים, להזכיר לפני הקב"ה את זכויותיו, ואין לו מלמד חובה, אז, ויחוננו ויאמר פְּדֵעֵהוּ מרדת שחת מצאתי כְּפָר.

קפד כתוב, אם יש עליו מלאך. אם לא היה כתוב יותר, היה טוב. אבל כתוב, מלאך מליץ אחד מני אלף. וא"כ צריכים לדעת, מי הוא. ואומר, זה הוא המלאך, הממונה להיות עם האדם לצד שמאלו. שכתוב, יפול מצדך אלף. וזה הוא צד שמאל. כי כתוב אחריו, ורובה מימינך. משמע שמצדך, שכתוב מקודם לכן, הוא צד שמאל.

קפה אבל, אחד מני אלף, זהו היצר הרע, שהוא אחד מן אותם אלף המזיקים, שהם לצד שמאל. כי הוא עולה למעלה ונוטל רשות. ואח"כ יורד וממית. ועל כן, אם האדם הולך בדרך אמת, אותו היצר הרע נעשה לו לעבד, שכתוב, טוב נקלה ועבד לו. אז הוא עולה ונעשה מליץ יושר, ואומר לפני הקב"ה זכות על האדם. אז אומר הקב"ה, פְּדֵעֵהוּ מִרְדַּת שְׁחַת.

קפו ועם כל זה, אין היצר הרע חוזר ריקם, כי ניתן לו אדם אחר במקומו לשלוט עליו, ולקחת נשמתו ממנו, משום שהקדימו עונותיו של האדם ההוא. ונתפש עליהם. והוא נעשה כפר על האדם שנצל. וכמ"ש מצאתי כפר לפדות אותו.

קפז מצאתי כפר. הקב"ה אמר אל המלאך, אותה הזכות שאמרת על האדם, היא תהיה עליו לכפר, לפדותו, שלא ירד לגיהנם ולא ימות. ועל כן צריך האדם ללכת בדרך אמת, כדי שמלמד החובה, יתהפך להיות לו למלמד זכות.

קפח כעין זה, ישראל ביום הכפורים, שנותנים ליצר הרע, שהוא סמאל, שעיר לעזאזל, ומתעסקים עמו עד שנעשה להם

קצז) יעקב אמר, עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה, ואע"פ שהוא לא ידע שרחל גנבתם, קבל הדבר אותו השטן, הנמצא תמיד אצל בני אדם, ובשעת הסכנה קטרג עליו. וע"כ למדנו, לעולם לא יפתח אדם פה לשטן, משום שלוקח אותה המלה ומקטרג עמה למעלה ולמטה. וכל שכן, אם המלה יצאה מפה של חכם או צדיק, ועל שנים אלו נענשה רחל:

- א. משום שאָחַר לשלם את נדרו.
- ב. משום הקללה שהוציא מפיו.

הרע, שקטרג בשעת הסכנה. ונענש יעקב על נדרו שלא שלם. וזה היה קשה לו ליעקב יותר מכל הצרות שעברו עליו. ומאין לנו שבשביל יעקב היתה מיתת רחל? כי כתוב, מתה עלי רחל, משום שאחרתי לשלם את נדרי.

קצו) קללת חנם לא תבא. ובארוהו, לו, עם ו'. להורות, שאם קללת צדיק הוא, אפילו שלא נתכוון כלל לקלל, כיון שיצאה הקללה מפיו מקבל אותה היצר הרע, ומקטרג עמה בשעת הסכנה.

ויהי בצאת נפשה

בימין, בחסדים, משום שצריכים לקשור את המערב, הנוקבא, בימין. ואע"פ שהוא בן אוני של הנוקבא, שהוא צד הדין הקשה שבה, מ"מ בן ימין הוא, כי הנוקבא נקשרה בימין. וע"כ קרא אותו בנימין, בן ימין, כי קשר את רחל בימין, שהוא חסדים. (ו) והיא נקברה בדרך, שהוא מקום גלוי. אבל לאה, לא נתגלו מיתתה וקבורתה.

קצח) ויהי בצאת נפשה כי מתה. ולמה נאמר עוד, כי מתה. אלא להורות שהנפש לא חזרה יותר אל הגוף. ומתה רחל מיתת הגוף. כי יציאת הנפש אינה מורה עדיין על מיתת הגוף, משום שיש בני אדם, שיצאה נשמתם וחזרה אח"כ למקומה. אבל יצאה נשמתה ולא חזרה למקומה, ומתה רחל. **קצט)** ותקרא שמו בן אוני. על שם קשי הדין שנגזר עליה. ויעקב חזר וקשר אותו

ויצב יעקב מצבה

שבועה, שנשבע הקב"ה לשכינה. ועתידים ישראל, בעת שיחזרו מן הגלות, לעמוד על קבורת רחל ולבכות שם, כמו שהיא בכתה על גלות ישראל. ועל זה כתוב, בבכי יבואו ובתחנונים אובלים. וכתוב, כי יש שחר לפעולתך. ובאותה שעה עתידה רחל, שהיא בדרך, לשמוח עם ישראל ועם השכינה.

רא) ויצב יעקב מצבה על קבורתה... עד היום. עד היום, משום שלא נתכסה מקום קבורתה עד אותו היום, שעתיד הקב"ה להחיות המתים.

רב) עד היום, עד היום שתחזיר השכינה מגלות את ישראל. במקום ההוא של קבורת רחל, כמ"ש, ויש תקוה לאחרייתך. והיא

וילך ראובן - ויהיו בני יעקב שנים עשר

שמתו, לא נפרדה השכינה מן הבית. ושרתה בבית משכנה של בלהה. ואע"פ שהשכינה היתה צריכה לקבל הבית, להתחבר עם יעקב כראוי, אחר מיתת רחל, איך נאמר שהשכינה שרתה במשכנה של בלהה? אם לא היה יעקב

רג) ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא, היינו השכינה, הנקראת ארץ. כי לאה ורחל מתו, וקבלה הבית השכינה.

רד) הכי יעלה על דעתך, שראובן הלך ושכב עם בלהה. אלא כל זמן שלאה ורחל היו חיות, השכינה שרתה עליהם. ועתה

רי) ומי שעוסק בתורה, בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך. בשכבך, בקבר, התורה תשמור עליך מן הדין של העולם ההוא. והקיצות, כאשר הקב"ה יעורר רוחות ונשמות להחיות המתים, אז, היא תשיחך. היא תהיה מליצה טובה על הגוף, כדי שאלו הגופים, שעסקו בתורה יקומו כראוי. ואלו הם שיקומו מתחילה לחיי עולם, כמ"ש, ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם. ואלו הם לחיי עולם, משום שעסקו בחיי עולם, שהוא התורה.

ריא) כל אלו שעסקו בתורה, הגוף שלהם יתקיים והתורה תגן עליו. משום שבאותה שעה, יעורר הקב"ה רוח אחת, שכלולה מארבע רוחות, שהם חו"ב תו"מ. ואותה הרוח, הכלולה מארבע רוחות, מזדמנת לכל אלו שעסקו בתורה, להחיותם ברוח הזו, כדי שיתקיימו לעולם.

ריב) במתים שהחיה יחזקאל. מארבע רוחות בואי הרוח. למה לא נתקיימו. והרי כולם מתו בכתחילה, ולא הועיל להם הרוח הזו, הכלולה מדי' הרוחות, שיתקיימו לעולם? באותה שעה שהחיה הקב"ה המתים על ידי יחזקאל, אותה הרוח, אע"פ שהיתה כלולה מארבע רוחות, מלכתחילה לא ירדה להחיותם שיתקיימו לעולם, אלא להראות שעתידי הקב"ה להחיות מתים באותו הדרך, ולהחיותם ברוח הנכללת באופן הזה, מדי' רוחות. ואע"פ שהעצמות חזרו בשעה ההיא למה שהיו, הקב"ה רצה רק להראות לכל העולם, שהוא עתיד להחיות המתים, אשר עתיד הקב"ה להחיותם אז, בקיום שלם בעולם, כראוי. ואלו העוסקים בתורה בעולם הזה, התורה עומדת להם אז, ונעשית מליצה טובה לפני הקב"ה.

ריג) כל אלו המלות שבתורה וכל התורה ההיא, השכל שבה, שעסק בה האדם בעולם הזה, אלו המלות ואותה התורה, עומדת תמיד לפני הקב"ה, ואומרת לפניו, ומרימה קולות ואינה משתככת. ולעת ההיא בתחיית המתים, היא תשיח ותאמר, כפי שנתדבק בה האדם ועסק בה בעולם הזה. ועל כן הם

בזווג דכר ונוקבא, לא היתה השכינה שורה בגלוי בבית. ולפיכך עמדה השכינה במשכנה של בלהה, שהיה שם בזווג דכר ונוקבא. **רה**) בא ראובן, ואחר שראה שבלהה ירשה מקום אמו, הלך ובלבל המטה, שלקח מטתו של יעקב משם. ומשום שהשכינה היתה עליה, כתוב בו, וישכב את בלהה, שישן על אותה המטה, ולא חרד לכבוד השכינה. וע"כ אומר עליו הכתוב כאילו שכב עמה. ומשום זה שלא חטא, לא נגרע ראובן מחשבון י"ב השבטים. וע"כ מיד בא הכתוב ועשה חשבון, שאמר ויהיו בני יעקב שנים עשר. ומשום זה כתוב מיד, בכור יעקב ראובן, שעשהו הכתוב ראש לכל השבטים. **רו**) כי ישירים דרכי ה'. כל דרכיו של הקב"ה כולם ישירים, ודרכיו אמת. ובני העולם אינם יודעים ואינם משגיחים על מה הם עומדים. ועל כן, צדיקים ילכו במ, משום שיודעים דרכיו של הקב"ה ועוסקים בתורה, שכל מי שעוסק בתורה, הוא יודע והולך בדרכי התורה, ואינו סר לימין ולשמאל.

רי) ופושעים יכשלו במ. אלו הם הרשעים, שאינם עוסקים בתורה, ואינם מסתכלים בדרכיו של הקב"ה, ואינם יודעים לאן הדרכים הולכים. ומשום שאינם יודעים להסתכל, ואינם עוסקים בתורה, הם נכשלים בדרכי התורה, בעולם הזה ובעולם הבא.

ריא) כל אדם העוסק בתורה, כשנפטר מן העולם הזה, נשמתו עולה באורחות ושבילים של התורה. ואלו האורחות והשבילים של התורה הם ידועים, ואתם היודעים דרכי התורה בעולם הזה, הולכים בהם בעולם ההוא אחר שיפטר מהעולם הזה.

ריב) ואם אינם עוסקים בתורה בעולם הזה, ואינם יודעים האורחות והשבילים של התורה, כשיצאו מהעולם הזה, לא ידעו ללכת באלו האורחות והשבילים והם נכשלים בהם. ואז ילך בדרכים אחרים, שאינם דרכי התורה, ויתעוררו עליו הרבה דינים, והוא נענש בהם.

ישראל. כי בשם הזה נתעלה תוך י"ב מדרגות שנתכסו, שהן י"ב נהרות אפרסמון טהור. שם ישראל הוא למעלה מחזה דו"א, ששם ד' ספירות חו"ב תו"מ, שבכל אחת ג' קוין, י"ב נהרי אפרסמון טהור. והם נתכסו. כי מחזה ולמעלה חסדים מכוסים. ויעקב היה רוצה להוליד עוד י"ב בנים מבחי' י"ב שבשם ישראל, שהם חסדים מכוסים. ונמצא, ראובן שבלבל יצועי אביו, פגם בבחינת י"ב שבשם ישראל, ולא כלום ביי"ב דיעקב שכבר היו ונשלמו. וע"כ כתוב, וישמע ישראל. אבל בני יעקב היו י"ב שלמים.

ריח ויהיו בני יעקב. אלו הם י"ב השבטים שהשכינה נתקנה בהם. הם אלו שהתורה חזרה ועשתה להם חשבון כבתחילה, כמקדם חטאו של ראובן. כולם קדושים, כולם ראויים אל השכינה להסתכל בקדושת רבונם. כי אלו עשה ראובן אותו מעשה, לא היה בא במספר השבטים.

ריט ועם כל זה נענש ראובן, שנלקחה ממנו הבכורה וניתנה ליוסף. כמ"ש, ובני ראובן בכור ישראל, כי הוא הבכור. יהי שמו של האלקים מבורך מן העולם ועד העולם, שכל פעולותיו אמת, ודרכיו דין, וכל מה שהוא עושה הכל הוא בחכמה העליונה.

רכ כמה גורם מעשה בני אדם, כי כל מה שאדם עושה, הכל נרשם ועומד לפני הקב"ה. כי יעקב, בשעה שבא אל לאה, כל אותו הלילה רצונו ולבו היו ברחל, כי חשב שהיא רחל. ומשמוש הזה, מטפה ראשונה ומאותו הרצון, נתעברה לאה. ובארהו, אלו לא היה כך שלא היה יודע יעקב, שהיא לאה, אלא שכן היה יודע שהיא לאה, והיה מחשב ברחל, לא היה עולה ראובן בחשבון השבטים, כי היה בן תמורה. אלא בשוגג היה. ועל כן לא נתעלה בשם ידוע, אלא שמו סתם ראובן, שהוא ר"ת ראובן-בתם, בלי שם.

רכא ועם כל זה חזר המעשה למקומו. שכמו שהרצון הראשון נפעל ברחל, הרצון

יקומו בקיום שלם לחיי עולם. שכתוב, כי ישרים דרכי ה', וצדיקים ילכו במ פושעים יכשלו במ.

ריד אשר ישכבון את הנשים. הכי יעלה על דעתך על כהני ה', שיעשו מעשה זה? והתורה מפרשת החטא שלהם, שנענשו, על שהיה הקרבן קל בעיניהם נענשו. שמשמע שהיו צדיקים, שמדקדקים עמהם מאד.

רטו אלא חס ושלום, שהיו עושים עבירה זו, ומכל שכן במקום הקדוש ההוא, שלא יקומו ישראל ויהרגו אותם? אלא משום שהיו מעכבים את הנשים מלהכנס למקדש, והיו מוחים בידיהן, שלא להכנס להתפלל תפלה, מטרם שהקרבנות נעשו. כי משום שהן לא הביאו הקרבנות, לקחת חלק מהם, על כן היו מעכבים אותן. ומשום זה שהנשים בקשו להכנס אל המקדש, והם עכבו אותן, על כן כתוב, את אשר ישכבון את הנשים, שעכבו אותן מלהכנס לבית המקדש.

רטז וישכב את בלהה. אלא שעכב אותה מלשמש עם אביו שמוש של מצוה. וזהו בלבול המטה. ונבחן, וכנגד השכינה עשה המעשה הזה. כי בכל מקום, שנמצא שמוש של מצוה, שורה השכינה על המקום ההוא ונמצאת שם. ומי שגורם לעכב שמוש של מצוה, גורם להסתלקות השכינה מן העולם. כמ"ש, כי עלית משכבי אביך. כמ"ש, וישכב את בלהה. ויהיו בני יעקב שנים עשר. שכולם היו במנין, ולא נגרע מזכותם מאומה.

ריז מה הטעם, שמתחילה ישראל, ואחר כך, יעקב, שכתוב, וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר. ומשיב, אלא כשבא ראובן ובלבל את המטה, אמר, ומה זה, הרי י"ב שבטים היו לו לאבי לקיים בעולם ולא יותר, ועתה הוא רוצה עוד להוליד בנים, וכי פגומים אנחנו, שהוא רוצה להוליד אחרים במקומו כבתחילה.

מיד בלבול המטה, ונעכב אותו השמוש. ונחשב, כאלו עשה בזיון כלפי השכינה, ששרתה על אותה המטה. וע"כ כתוב, וישמע

הזה חזר אליה, כי בכורתו חזרה ליוסף בכור רחל, למקום שהרצון היה שם, שהיא רחל. והכל בא למקומו, כי כל מעשיו של הקב"ה כולם אמת וצדק.

מי זאת עולה מן המדבר

במוחין דפנים, שהיא משפיעה על ידם הארת החכמה, כי מעוררת אז כלים דאחוריים, שהם כאש אוכלת ומעלים עשן.

רכו מְקַטְרֵת מִדֹּבֶה וְלִבְנָהּ. מְקַטְרֵת, שהיא מתקשרת בכ' הצדדים האחרים הממותקים ונכללים זה בזה, שהם ענן של אברהם, שהוא לימין, וענן דיצחק, שהוא לשמאל. מכל אבקת רוכל, זה יעקב. כלומר שהיתה מתקשרת בג' הקוים, מר: קו ימין אברהם. לְבֹנָה: קו שמאל יצחק. מכל אבקת רוכל: זהו קו אמצעי הכולל שניהם, ע"כ מכונה רוכל, שבידו מִדֹּבֶה וְלִבְנָהּ.

רכז אבקת רוכל זה יוסף הצדיק. משום שארוננו של יוסף, שהוא יסוד, היה הולך אצלה. ונקרא רוכל, משום שאמר רכילות על אחיו לפני אביו.

רכח אבקת, מתקשרת באברהם, ביצחק, ביעקב וביוסף, שהם כאחד וצורה אחת להם. כמ"ש, אלה תולדות יעקב יוסף. ומשום זה כתוב מכל אבקת רוכל, כי מן המקום שהנהר נמשך ויוצא, יסוד שהוא יוסף, מושקים כולם, ופני הכל מאירים.

רכט כשישראל היו בארץ, והיו מקריבים קרבנות, היו נקרבים כולם להקב"ה כראוי, וכשהקרבן נעשה והעשן עלה בדרך ישר, אז היו יודעים שעשן המזבח הדליק הנר הראוי להדליק, ופני הכל מאירים והנרות דולקים.

נרות, פירושו הספירות של הנוקבא, מאורי האש.

רל ומיום שנחרב בית המקדש, אין לך יום שאין בו זעם ורוגז, כמ"ש, ואל זועם בכל יום. והוסרה השמחה מלמעלה ומלמטה, וישראל הולכים בגלות, והם ברשות אלהים אחרים. ואז מתקיים המקרא, ועבדת שם אלהים אחרים.

רלא וכל זה למה הגיע לישראל? משום,

רכב ותמרות העשן היו מתאבכות ועולות למעלה. אילו תמרות העשן מן הקרבן, שהיו עולות על המזבח, היו עולות תמיד כעשן הזה, לא היה רוגז על העולם, וישראל לא היו גולים מארצם.

רכג מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן. בזמן שישראל היו הולכים במדבר, השכינה היתה הולכת לפניהם, והם היו הולכים אחריה, שכתוב, וה' הולך לפניהם. כמ"ש, לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר. הרי שהשכינה הלכה לפניהם והם הלכו אחריה. שזה רומז, שהיו מקבלים מאחוריים שלה.

רכד והשכינה היתה הולכת וכל ענני כבוד עמה. וכשהשכינה נסעה היו נוסעים ישראל, כמ"ש, ובהעלות הענן מעל האהל. וכשהיא עלתה, עלה הענן עד למעלה. וכל בני העולם רואים, ושואלים, ואומרים, מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן.

רכה הענן שהשכינה נראתה בו, היה עשן, משום שהאש שהדליק אברהם ויצחק בנו, היתה אוחת בה ולא הרפתה ממנה. וכשהאש היתה נאחזת בה, היתה מעלה עשן.

שקו השמאל דבינה מאיר בלי ימין, אז הארתו כאש אוכלת. וכשהשכינה בסוד בנין אחוריים, היא עולה ומלבשת את קו שמאל דבינה. ואז היא נדלקת באש הזה, כי יצחק הוא קו שמאל דבינה. שאברהם המשיך אותו, ומטרם שנכלל בימין היה כאש אוכלת. והשכינה נדלקה באש הזה בזמן היותה בבנין אחוריים. ובעת תקון השכינה, שהיא מקבלת מוחין השלמים דפנים בפנים, כשמשפעת הארת החכמה, היא משפעת בכלים הללו, שהם כאש אוכלת, שקבלה מקו שמאל דבינה בעת היותה במוחין דאחוריים.

אש זו אינה סרה מהנוקבא גם בהיותה

שם. וע"כ נאמר, ועבדת את אויביך, אשר ישלחנו ה' בך ברעב ובצמא ובעירום ובחסר כל.

רלב עד שיתעורר הקב"ה, ויגאל אותנו מבין העמים, כמ"ש, ושב ה' אלקיך את שבותך.

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל. מהו מרוב כל? כאן מרוב כל, ושם בחסר כל.

היסוד נקרא כל, כמ"ש, כי כל בשמים ובארץ. וכשישראל היו בארץ, היה היסוד מאיר להם, ונאמר מרוב כל. ובחוץ לארץ, בגלות, נאמר, בחסר כל, שאין היסוד מאיר

ואלה תולדות עשו

ואת הריות, הניח לו את שעבוד מצרים, שהוא הקרן, וגם את הריות משעבוד מצרים, שהוא ירושת הארץ, ומכר לו חלקו שבמערות המכפלה, והלך לו מן הארץ ומן האמונה, ומחלקו, שהלך לו ונסתלק מכל.

רלח כמה היה חלקו של יעקב טוב בכל, אשר עשו לא נשאר עמו, ונפרד ממנו והלך לו לחלקו וגורלו. ונשאר יעקב אוחז בנחלת אביו ונחלת אבותיו. וע"כ כתוב, וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו. שלא רצה חלקו ונחלתו וגורל האמונה של יעקב. אשרי חלקו של יעקב, כמ"ש, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

רלג ואלה תולדות עשו. בחיי יצחק לא נמנו בניו של עשו, כמו שנמנו בניו של יעקב. אבל, ויגוע יצחק, כתוב, ואלה תולדות עשו הוא אדום. משום שבחלקו ונחלתו וגורלו של יצחק רק יעקב ובניו. ומשום זה יעקב ובניו, שהם חלקו של הקב"ה, נכנסו בחשבון. אבל עשו, שאינו בצד האמונה, עשה הכתוב חשבונו לאחר שמת יצחק, שאז נפרד חלקו מקדושה למקום אחר.

רלד אחר שמת יצחק, ועשו נפרד אל הצד שלו, כתוב, ויקח עשו את נשיו... מפני יעקב אחיו. כי הניח ליעקב את הקרן

ואלה המלכים

ארור אתה מכל הבהמה. רְחִיִּים ורכב, נצח והוד, המכונים שְׁחָקִים שטוחנות מ"ן לצדיקים. נצח מכונה רכב והוד רְחִיִּים. ומכונים כן, משום שיש בהוד הדין הקשה, שמשם נתקן מסך המנעול. וע"כ הכל נטחן עליו, ומשם הצדיקים מעלים מ"ן. ונודע שהדין אינו פועל למעלה ממקום מציאותו, אלא רק למטה ממקום מציאותו. ולפיכך המדרגות שהם אחר הַרְחִיִּים, הוד דו"א, נפעלות מן הדין הקשה שבִּרְחִיִּים, ואינן יכולות לקבל גדלות. והן בקטנות. גם נודע, שהמדרגות הנמשכות מקו שמאל, בשעה שמאיר ממעלה למטה, הן בריקנות מכל אור, משום שהנוקבא נבחנת אז לים קפוא. ואלו ב' החסרונות נמצאים בשרו של עשו.

רלו כשעשה הקב"ה את העולם, וחלק את הארץ לשבעה גבולות, מחולקים כנגד שבעים השרים, הממונים על אומות העולם, שהם חצוניות, הג"ת נהי"ם, שכל אחת כלולה מעשר, והם ע'. והקב"ה חִלַּק אותם ע' ממונים לשבעים אומות, כל אחד ואחד כראוי לו, כמ"ש, בְּתַנְחַל עליון גוים בהפרידו בני אדם יֵצֵב גבולות עמים למספר בני ישראל.

רלז ומכל השרים הממונים, שנמסרו לכל האומות, אין בזוי לפני הקב"ה כממונה של עשו. משום שהצד של עשו הוא צד הטומאה. וצד הטומאה הוא בזיון לפני הקב"ה. ומאלו המדרגות הקטנות שלאחר הַרְחִיִּים, ומן הריקנות שבמדות האדומות, בא שרו של עשו. שכתוב, על גהונך תלך.

היו מתלבשים הימין והשמאל זב"ו. ונמצאים שלשתם מקושרים זב"ו.

רלט הקשר מסך דחירק, יש לו קומה, קומת קו אמצעי. ושלשה קשרים יש באותה הקומה. כי קו אמצעי כולל בתוכו כל שלשת הקווים. ובכל קשר יש עטרה אחת, ג"ר, כמש, בעטרה שעטרה לו אמו. ובכל עטרה כח שליטה אחת של מסך המנעול, הוא המלכות דצ"א, המשמש בג"ר דכל מדרגה. **רמ** ונתמנה כח השליטה של המנעול בעיטור שלמעלה, בג"ר המדרגה, ששם נקבע מקומו. וגם נתמנה לרדת למטה, לו"ק המדרגה, עד שנקשרו בו הכוכבים והמזלות. וכל אחד ואחד, כל כח שליטה שיש בכל אחת מג' העטרות, יש בו ככב אחד ומזל אחד. וכל הכוכבים מתיחסים למדרגות שלמעלה, וכל המזלות למדרגות של מטה. ועל כן כל מדרגה ומדרגה מתעטרת במקומות כראוי לכל אחת.

מזל - קיבוץ ככבים המקושרים זה בזה, ומהלך אחד משותף לכולם.

ככבים - מורה, שאינם מקושרים זה בזה, וכל אחד פונה לדרכו. הקשר של הספירות הוא, שאין החכמה מאירה בלי חסדים שבימין, ואין החכמה מקבלת החסדים שבימין, זולת על ידי הכרעת הקו האמצעי. ונמצאים שלשתם צריכים זה לזה ומקושרים זה בזה. ולפי"ז כל סבת הקשר הוא, משום אור החכמה, שאינו יכול להאיר בלי חסדים. וע"כ נוהג זה רק בו"ק של כל מדרגה, ששם מאיר המפתח, עטרת יסוד. והי' יוצאת מאויר, ונתגלה שם אור החכמה.

מה שאין כן בג"ר של כל מדרגה, ששם שולט כח המנעול, מלכות דצ"א, ואין הא' יוצאת מאויר שלהן, והחסדים מכוסים ונעלמים מחכמה. אם כן אין שום סבה לקו האמצעי, שיצטרך לקשר הספירות זו בזו. ולפיכך הן נבחנו לפרודות. ומטעם זה הספירות שבו"ק המדרגה, שהן מקושרות זו בזו, מכונות מזל, שהכוכבים שבו מקושרים זה בזה. והספירות שבג"ר המדרגה מכונות כוכבים, שנפרדות זו מזו, כמו כוכבים

שרו של עשו בא מהבחינות הקטנות הנוהגות במדרגות שלאחר ה'תתיים, מפאת הדין הקשה שנמצא שם. וע"כ הוא קטן. ועוד הוא בא מקו שמאל, בעת שמאיר ממעלה למטה, חכמה בלי חסדים, שאז כל המדרגות הנמשכות משם הן בריקנות. וב' דברים אומר הכתוב עליו:

א. הנה קטן נתתיך בגוים.

ב. בזוי אתה מאד, להיותו נמשך מקו שמאל, שקו השמאל נמשך מבינה, שנבחנו לגוון אדום. ולהיותו בריקנות נבחן לבזוי. והוא ג"כ בחינת הנחש הקדמוני, שנאמר עליו, על גחונך תלך ועפר תאכל. כי להיותו מאחר ה'תתיים, נקצצו לו הרגלים, מכח הדין הקשה אשר שם, ונתקלל על גחונך תלך. ולהיותו משמאל הוא בריקנות, ונתקלל ועפר תאכל כל ימי חיך. ונאמר אצל עשו, בזוי אתה מאד, בדומה לנחש שנתקלל, ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה.

המאמר מבאר, למה מלכו מלכי אדום לפני שמלך מלך לבני ישראל. ונודע, שהקטן נתתקן תחילה ואחר כך הגדול. ולפי"ז היה צריך שיעקב יתתקן תחילה ואחר כך עשו. כי כתוב, ויקרא את עשו בנו הגדול. ויעקב הוא הקטן. והזהר מבאר, שמבחינת השורשים נבחן עשו לקטן ויעקב גדול ממנו. וע"כ כתוב, הנה קטן נתתיך בגוים.

רלח במדרגות התחתונות שמחזה ולמטה דזו"ן, ששם החסדים מתגלים בחכמה, יש מדרגות על מדרגות. וכולן משונות זו מזו. וכל המדרגות הן פרודות. וגם מקושרות אלו באלו. באופן, שהמלכיות מכל המדרגות נפרדות זו מזו, וגם מלכות מתקשרת במלכות. משום שהסדר הוא, זה נכנס וזה עולה. ונמצאים מאוחדים בקשר אחד.

אור החסדים נכנס ע"י מסך דחירק שבקו אמצעי. ואז אור החכמה שבשמאל עולה ומאיר ממטה למעלה. וע"כ מאוחדים כל שלשת הקוין בקשר אחד של הקו האמצעי. כי לולא אור החסדים שבקו ימין, לא האירה החכמה שבשמאל. ולולא הקו האמצעי, לא

אע"פ שהצד השמאלי נמשך ממקום ו"ק, ששם מקום שליטת המפתח, מ"מ גם הארת המנעול מתפשטת שמה, וע"כ צד הטומאה, הנמשך מצד שמאל, כלול בהכרח גם משליטת המנעול. ולפיכך מגיעה לו משם הקטנות.

שליטת המנעול במקום ג"ר מפסיקה הארת החכמה. הארתו מתפשטת גם לו"ק, אע"פ ששם מקום שליטת המפתח. מהמפתח מתפשטים אורחות, וממנעול מתפשטים שבילים. הארת המפתח, שיש בה הארת חכמה, תלויים בה אלף אלפים, כי אלפים הם בחכמה. והארת המנעול המשמשת בג"ר ובחסדים מכוסים, תלויים בה רבבות, כי רבבות נמשכות מג"ר ומבחינת החסדים. מכח הארת המנעול נמשכת הקטנות לעשו, ומכח הארת המפתח הוא מקבל הארת השמאל ממעלה למטה, שמוזה מגיע לו הריקנות ונעשה בזוי מאד.

רמב ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום. בארץ, בצד עשו שבמדרגה, שכתוב עשו הוא אדום. וכל אלו המלכים באים מצד רוח הטומאה.

לפני מלך מלך לבני ישראל. משום שאלו המדרגות העומדות בבתי שער למטה, המדרגות של עשו, הן קודמות להשתלם. ומשום זה אמר יעקב, יעבר נא אדני לפני עבדו, משום שמדרגותיו של עשו הן קודמות להכנס ולהשתלם. כי מתחלה מתקנות המדרגות הנמוכות ואח"כ המדרגות הגבוהות. ומשום זה, לפני מלך מלך לבני ישראל. כי עד עתה עוד לא הגיע הזמן של מלכות שמים לשלוט ולהתאחד בבני ישראל. ומשום זה אמר, יעבר נא אדני לפני עבדו.

רמג וכשיושלמו תחילה אלו המדרגות, תתעורר אחר כך מלכות שמים לשלוט על התחונים. וכשהתחילה לשלוט, התחילה בקטן של כל השבטים, שהוא בנימין, שאול המלך שבא מבנימין. בבנימין התחילה המלכות להתעורר. ואחר כך באה המלכות במקומה, לדוד המלך, ונתקיימה בו, שלא תסור ממנו לעולם.

נפרדים. כמ"ש, ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה, כי מחוברות למטה בו"ק, ופרודות מלמעלה בג"ר. ותבין שאין הפירוש, שאין תיקון קווים בג"ר, כי אין משהו בו"ק, שלא יהיה מקובל מג"ר. אלא המדובר הוא בענין השליטה בלבד. כלומר, שאין שום שליטה לכח הקישור אשר שם, ודומה כמו שאינו. וע"כ נקראות ככבים. כח השליטה של המנעול הוא בג"ר של המדרגה, אבל הארתו מתפשטת ויורדת בו"ק של המדרגה. וזה אמרו, שכח השליטה של המנעול נתמנה בג"ר המדרגה, והיינו עיקר מציאותו. שמבחינת הארתו יורד ומאיר למטה בו"ק המדרגה. כי נכללו בו ג"ר המכונות ככבים, וו"ק המכונות מזלות. אלא מציאותו ככבים והארתו במזלות.

כלומר, שלא דוקא כח השליטה שבשמאל נוהג בו כוכב ומזל. אלא אפילו כח השליטה שבימין שכולו חסדים, מ"מ נוהג גם בו כוכב ומזל. שמבחינת כוכב אין בו התכללות חכמה, ומבחינת מזל יש בו התכללות מחכמה. שכוכבים מתיחסים לג"ר המדרגה, והמזלות מתיחסים לו"ק של המדרגה.

ע"כ יש ב' מינים של ג"ר:

א. מבחינת חסדים, המקובלים מג"ר המדרגה, שהוא אויר טהור.
ב. מבחינת חכמה, המקובלות מו"ק של המדרגה.

והרי יש ב' מיני עיטור. וכל מדרגה מתעטרת לפי בחינתה הראויה לה.

רמא וכשהמדרגות נפרדות, בג"ר, נמצא בהן קשר המפסיק, שליטת המנעול, המפסקת הארת החכמה, עד שמתקשר במקום הראוי לו, עד שהארתו יורדת לו"ק. ובחינת מדרגות הטומאה, שהן בצד שמאל, כולן מתחלקות לכמה אורחות, שהם בחינות מפתח, ושבילים, שהם בחינות מנעול, מבחינות הגבורות האדומות, הנמשכות מבינה שהיא אדום. ומשום זה, נבחנות הגבורות שלמטה לאלף אלפים ורבו רבבות.

יעקב ישראל וישורון

רבו מקו ימין, ותוקפו מקו שמאל. ישורון ב' הקוים, חכמה ובינה דראש ז"א. וכל אלו ג' השמות הם אחד, שכולם הם בז"א.

רמח ואלו השמות כולם עולים לאחד, שהם ג' פרצופים: חב"ד, חג"ת, נה"י דז"א, המכונים בריאה, יצירה, עשיה דז"א. ישורון חב"ד, ישראל חג"ת, יעקב תנה"י. וע"כ כתוב, יעקב עבדי. כי פעמים הוא עבד, כמו עבד שיש לו מצוות רבוננו, ועושה רצוננו. שזה מורה שאין לו מוחין, משום שהוא פרצוף תנה"י ובחינת עשיה דז"א. וכן ישראל בחרתי בו, פירושו לשרות בו. במוחין דג"ר. והכל הוא בסוד העליון. שכל ג' המדרגות הן כולן בסוד הראש. אלו המדרגות עולות לאחד, שהם ג' פרצופי ז"א: ישורון, ישראל ויעקב, שהם חב"ד חג"ת נה"י, בריאה, יצירה, עשיה. ולכן נאמר עליהם, בורא, יוצר, עושה, וכולם הם מדרגות אלו על אלו, וכולם אחד.

לפי המתבאר, היה צריך לומר, עושך יעקב ולא בוראך יעקב. והענין הוא, שיש ערך הפוך בין המאורות לכלים. שבפרצוף כלים דבריאה, בו בחינת יעקב. וכשנתוספו כלים דיצירה בפרצוף, יש ג"כ בחינת ישראל. וכשנתוספו כלים דעשיה בפרצוף יש ג"כ בחינת ישורון.

וע"כ נאמר, בוראך יעקב ויוצרך ישראל. ומה שנאמר שישראל הוא יצירה וחג"ת, אין הכוונה שהוא בחינת ו"ק בלי ראש, כי כל המדובר כאן הוא רק בבחינת מוחין וראש, בג' פרצופין חב"ד חג"ת נה"י שבראש ז"א.

רמט אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה רצה בהם מכל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות. כי כולם הבל המה ובעת פקודתם יאבדו. היינו בשעה שעתיד הקב"ה לבער אותם מן העולם, וישאר הוא בלבדו. כמ"ש, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא.

רמד כמה הבטיח הקב"ה לישראל בכמה מקומות, שינחיל להם העולם הבא. כי לא רצה לקבל לחלקו שום עם ולשון, רק את ישראל לבדם. ומשום זה נתנה להם תורת אמת, לזכות על ידה ולדעת דרכיו של הקב"ה, כדי שינחלו את ארץ הקודש. כי כל מי שזכה בארץ הקודש הזאת, יש לו חלק לעולם הבא. כמ"ש, ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ.

רמה שלש מדרגות, יעקב, ואחר כך ישראל, ואח"כ ישורון. יעקב הוא מדרגת ו"ק בלי ראש. וישראל הוא מדרגת ג"ר. ואף על פי שהם מדרגות, אחת, ז"א.

רמו למה נקראים ישראל בשם ישורון? ישראל וישורון הכל אחד. ישורון, ישור על אנשים, משום שלוקח שורה מצד זה ושורה מצד זה, ומשום אלו שתי השורות נקרא ישורון בלשון רבים. ישראל ג"כ לשון שורה, שהוא ר"ת ישר-אל.

רמוז ישראל נקרא עם שין שמאלית, שהיא שררה על שלוקח גדלות ועז מכל. ישורון נקרא, על שם אלו החלקים, שהם שני צדדים, צד ימין וצד שמאל, שהם ב' שורות, והכל אחד.

שורות פירושו קוים. והשם ישורון, שהוא לשון רבים, מורה על ב' שורות. וע"כ כולל בהכרח ב' הקוים העליונים, שהם חכמה ובינה. והשם ישראל, שהוא ר"ת ישר-אל, הוא ג"כ לשון שורה, כמו ישור על אנשים. והוא לשון יחיד. וע"כ מורה על קו אמצעי, שהוא דעת, הכולל ב' הקוים העליונים, שהם חו"ב.

ישראל וישורון הם אחד, ששניהם ג"ר דז"א, מחזה ולמעלה דז"א. ישורון, ב' הקוים העליונים ימין ושמאל, חכמה ובינה דז"א. וכן הוא השם ישראל, מלשון שורה, ר"ת ישר-אל, קו אמצעי, דעת, ו"ק דראש ז"א. ישראל נקרא עם שין שמאלית, שפירושו לשון שררה, להיותו כולל שניהם, ע"כ נוטל

אל תיראי תולעת יעקב

תלבושת המלכים. ולאחר טויתה זורעת זרע ומתה. ואחר כך, מאותו זרע שנשאר ממנה, קמה לתחיה כמקודם לכן, ושוב היא חיה. כך הם ישראל, כאותה התולעת, שאע"פ שמתים יחזרו ויחיו בעולם, כמקודם לכן. **רנג**) וכן נאמר, כי כחמר ביד היוצר, כן אתם בידי בית ישראל. זהו חומר של אותה זכוכית, אשר אע"פ שנשברת, חוזרת ומתקנת, ויש לה תקנה כמקודם לכן. כך ישראל, אע"פ שמתים, חוזרים לתחיה. **רנד**) ישראל, זה עץ החיים, ז"א. ומשום שבני ישראל נתדבקו בעץ החיים, יהיו להם חיים, ויקומו מעפר, ויתקיימו בעולם, ויהיו לעם אחד לעבוד את הקב"ה.

רנ) כל עמי העולם עובדי עכו"ם, נתן אותם הקב"ה תחת שרים ממונים ידועים. וכולם הולכים אחר אלהיהם. וכולם שופכי דמים ועושי מלחמה, גוזלים ומכים ומנאפים, ומתערבים בכל העושים מעשים להרע, ומתגברים תמיד בכחם להרע.

רנא) וישראל, אין להם גבורה וכה לנצח אותם, רק בפיהם, בתפילה. כמו תולעת, שאין לה גבורה וכה, אלא בפה. ובפה היא שוברת הכל. ועל כן נקראים ישראל תולעת.

רנב) אל תיראי תולעת יעקב. אין לשום בריה בעולם, כמו לתולעת הזו של טויות המשי, שממנה יוצאים כל לבושי כבוד,

חצות לילה ותפלת השחר

השמש. וע"כ כשמאיר השמש, צריכים לחבר אותם יחד.

יש ב' זווגים:

א. להשלמת הכלים של הנוקבא, והוא זווג של לילה.
ב. להשלמת המוחין שלה, והוא זווג של יום.

וענינם רחוק זה מזה מקצה עד לקצה. עד כי מעשה היחוד בזווג של הלילה, גורם פירוד, אם ממשיכו בזווג של יום. וכן להיפך, שמעשה היחוד בזווג של יום, גורם פירוד, אם ממשיכו בזווג של לילה.

יש ב' מצבים בנוקבא:

א. מבחינת היותה בשלמות מטרם מיעוט הירה, שאז היתה קומתה שוה עם ז"א, כמ"ש ב' המאורות הגדולים.
ב. מבחינת מציאותה עתה אחר מיעוטה, שנתמעטה עד לנקודה, ואין בה אלא מה שנותן לה ז"א.

ויש מעלה במצב הא', להיותה נשלמת בחכמה, וקומתה שוה עם ז"א. אבל כנגד זה יש בה גרעון. שמפאת חסרון אור החסדים, גם החכמה שבה אינה מאירה, והיא חשך. ואת המצב הזה ממשיכים לה ע"י תפלת ערבית ועסק התורה בחצות לילה

רנה) הגיע זמן קריאת שמע. קם וקרא ק"ש והתפלל תפלתו. אח"כ אמרו לו, והרי למדנו, שמטרם שהאדם יוצא לדרך, צריך לקבל רשות מרבנו ולהתפלל תפלתו.

רנו) אמר לו, משום, כשיצאתי, לא הגיע עדיין זמן התפלה, ולא הגיע זמן קריאת שמע. עתה שהאיר השמש התפללתי. אבל עוד מטרם שיצאתי לדרך, בקשתי תחינה ממנו, ונועצתי בו, אלא תפלה זו של שחרית לא התפללתי.

רנז) כי עוסק אני בתורה מחצות לילה, וכשהגיע הבוקר, עד עתה עוד לא היה זמן תפלה, משום שבשעה ההיא שקדרות הבוקר נמצאת, האשה מספרת עם בעלה, והם בהיחוד כאחד, והיא צריכה ללכת למשכן בין נערותיה היושבות עמה שם. ולפיכך אין אדם צריך להפסיק הדברים, שמתחברים על ידיהם כאחד, ולהכניס דבר אחר ביניהם.

רנח) ועתה שהאיר השמש הגיע זמן תפלה להתפלל, שכתוב, ייראוך עם שמש. מהו עם שמש? לשמור עמנו אור השמש, כדי להאיר אליה לנוקבא, הנקראת יראה. כי היראה, הנוקבא, צריכה להיות בחיבור עם השמש, שהוא ז"א, ולא להפריד אותם. וכל עוד שלא האיר היום, אין היראה עם

עיניהם וראו הר, שבריות משונות היו עולות בראשו. פחד, אמר לו, למה אתה מפחד? אמר, רואה אני את ההר הזה שהוא עצום, ואני רואה את אלה הבריות שעליו, שהן משונות, ואני מפחד שלא יצירו לנו. אמר לו, כל מי שמתירא, יש לו להתירא מהחטאים שבידו. אין אלו מאותן הבריות החזקות, שהיו נמצאות בהרים

(ס) נודע, שבהמשכת קו שמאל מתגלים דינים. ויש כאן הפרש בין אור הזכר אל אור הנקבה. כי בהמשכת קו שמאל בבחינת אור הזכר, שהוא ממעלה למטה, מתגלים דינים קשים מאד. אבל אם ממשיך הארת השמאל בבחינת אור נקבה, שהיא ממטה למעלה, מתגלים רק דינים רפויים. הארת קו שמאל, שהוא יצחק, שם שורים דינים קשים. והארת קו שמאל בבחינת אור הנקבה, הנקראת בית דין שלמטה, הם דינים רפויים ואינם קשים.

וכאן, שהלכו לתקן את הנוקבא, כשהגיעו אל הנוקבא, הנקראת שדה תפוחים, ישבו, כי המוחין של הנוקבא נמשכים בישיבה ולא בעמידה. כי פעולת המשכת מוחין דג"ר נרמזת בעמידה, כמו העומד הזוקף כל קומתו. ופעולת המשכת מוחין דו"ק, נרמזת בישיבה, כמו היושב שקומתו מושפלת. וכיון שבאו להמשיך מוחין אל הנוקבא, שהארתה ממטה למעלה, שהיא בחינת מוחין דו"ק, ע"כ פעולה בישיבה.

וכמ"ש, נשאו עיניהם, שהתחילו להמשיך המוחין, המכונים עיניים, וראה בהר, שהמשיך הארת השמאל, המכונה הר, שבריות משונות היו עולות בראשו, גילוי הדינים הבאים עם המשכת הארת השמאל, מגילוי ג"ר דקו שמאל, שהוא ראש ההר. ואע"פ שהוא לא המשיך אלא ו"ק, שהם אור הנקבה, אמנם אי אפשר להמשיך ו"ק, זולת אם ממשיך מתחילה קומה שלמה, ואחר כך מניח את הג"ר ונוטל רק ו"ק. ולפיכך ראה את הדינים, המתגלים מג"ר דשמאל בעת המשכתו את ו"ק דשמאל. ראה שההר

ואילך. והוא זווג הלילה, כמ"ש, ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. ויש מעלה במצב הב', שאז מקבלת חסדים מז"א, והחכמה שבה מתלבשת בחסדים, והמוחין מאירים בה בכל השלמות. אבל כנגד זה יש בה גרעון אז, כי נתמעטה קומתה ונעשתה טפלה לז"א, ואין לה משהו מעצמה, אלא מה שנותן לה ז"א. ואת המצב הזה ממשיכים לה ע"י קריאת שמע ותפלה של שחרית, בזווג היום.

אשתדל בתורה מחצות לילה. זווג של לילה להשלמת הכלים, שאז ממשיכים לה המצב הא', ששניהם בקומה שוה, שצריכה ללכת להשתלם בהארת הכלים, הוא המשכן וכליו, ולהשפיע מאור זה אל העלמות היושבות עמה, כמ"ש, ותקם בעוד לילה... וחק לנערותיה. לכן אסור להפסיק הדברים הגורמים להם להתחבר כאחד בקומה שוה, לבטל הארת החכמה, מצב הא', ולהכניס דבר אחר ביניהם. שאסור אז לקרוא שמע ולהתפלל תפלת שחרית, שבוה ממעט קומתה מקומת ז"א, כדי להמשיך לה אור החסדים, הוא המצב הב', ההפוך מהמצב הא', והמבטל אותו.

כשהאיר השמש, כשהגיע הזמן לזווג של יום, ולהמשיך המצב הב' להשלמת המוחין, אז הוא זמן תפלה, כלומר שעל ידי התפלה ממשיכין לה את זה. להמשיך אור ז"א, שנקרא שמש, שהיא אור החסדים, להאיר אל הנוקבא, כדי שתתלבש החכמה שבה, באור החסדים דז"א, שהנוקבא צריכה אז להיות עם השמש, ז"א, שאז אין לה מעצמה שום אור, אלא צריכה לקבל מן השמש, שאם מפריד אותה מז"א, היא מתבטלת לגמרי. בלילה, אין היראה, שהיא הנוקבא, עם השמש, שאינה מקבלת ממנו אור החסדים, אלא היא מקבלת אור החכמה מבינה. וכשהגיע זמן זווג של יום, צריכים לחבר אותם יחד, כי אז נעשית טפלה לו וצריכה לקבל ממנו הכל. וע"כ נעשית אז מחוברת וטפלה לשמש.

רנט) הגיעו לשדה אחד, ישבו. נשאו

המשכת אור הזכר שבשמאל. כי אלו המתגלים עם אור הנקבה, שאתה רואה, אינם קשים, אלא דינים רפויים.

כי פועלי הדין, המתגלים מהמשכת אור הזכר שבהארט השמאל, וע"כ נקראים אימים, להיותם דינים קשים, המטילים אימה גדולה. ואלו, הנקראים ימים, הם פועלי הדין, המתגלים עם המשכת אור הנקבה שבהארט השמאל, שאינם אלא דינים רפויים, וע"כ נקראים ימים ולא אימים.

הזה, הארת השמאל, הוא קשה, וראה אלו הבריות אשר שם, פועלי הדין, שהן משונות, כלומר שמטילות אימה ופחד.

וכמו שאמר לו, שאין לפחד אלא אם ממשיך אור זכר, שהוא ממעלה למטה, שהוא חטא עצה"ד. אבל אם ממשיך אור הנקבה, שאין בזה חטא, אין כאן שום פחד. ואלו הבריות שאתה רואה, אינן אותן הבריות החזקות הנמצאות בהרים, כלומר, אין אלו אותם הדינים הקשים, שדרכם להתגלות עם

מצא את הימים במדבר

בין השמשות. והנה נראים לבני אדם, אע"פ שהן רוחות, כי פעם א' ביום הן מתלבשות בגוף. ענה, מצא אותן הרוחות, הנקראות ימים, ולמדו אותו להביא ממזרים לעולם. לחבר חמור וסוס, שיצא מהם פרד. והן הולכות בין ההרים ונמצאות מלובשות בגוף פעם אחת ביום, ואחר כך מתפשטות ממנו ונשארות בלי גוף.

אלו הרוחות נמשכות מהארט קו שמאל. ויש הפרש גדול בין הארת השמאל שבבחינת יום הששי, להארט השמאל מבחינת יום השבת. כי מבחינת יום הששי, הוא קו אמצעי, הוא נכלל ממסך דחירק, דינין דנוקבא. אבל מבחינת יום השבת, אין בו מסך כלל. ואלו הרוחות, כיון שנבראו בין השמשות, שהוא ספק יום ו' ספק יום השבת, נמצאים פגומים, ואינם יכולים לקבל לא מיום הששי ולא מיום השבת. כי הספק פוגם בהם ולא יוכלו לקבל. ועכ"ז מקבלים הארה מקו שמאל, המאיר בעת הזווג של זו"ן, ובכל יום ויום. ג' הקוין, המאירים בזווג זו"ן, מכונים ג' זמני, להיותם נמשכים מג' הנקודות חולם שורק וחירק.

רסד ענה זה, ממזר היה, שבא צבעון על אמו והוליד ממזר. והוא בא על כן, מרוח הטומאה שנתדבק בו, ומשום זה מצא אותן הרוחות, והיו מלמדים אותו משום זה, כל מיני בחינות שבצד הטומאה.

רסה וכמה אחרים, היוצאים זה מזה,

רסא אשר מצא את הימים במדבר. כתוב הימים, חסר י', לאמר מיעוט. ואומר, כי אלו הן בריות משונות, מבני בניו של קין, מאחר שקין גורש מעל פני האדמה, שכתוב, הן גרשת אותי מעל פני האדמה ומפניך אָטָרָה.

וכתוב, וישב בארץ נוד. כי קין הוא הארת השמאל, אבל היו בו ב' בחינות, כי לפני שגורש מעל פני האדמה, היה בבחינת אור הזכר, שמתגלים בו דינים קשים. ולאחר שגורש, היה בו רק אור הנקבה של הארת השמאל, שמתגלים בו דינים רפויים בלבד. ואומר, שאלו הימים שמצא ענה במדבר, הם מתולדות קין לאחר שגורש מעל פני האדמה. ועל כן הם נקראים ימים, ולא אימים, מפני שאין בהם דינים קשים.

רסב מבני בניו של קין, בצד רוחות, סערות ומזיקים הם נמצאים. כי כשהיה צריך להתקדש יום השבת בין השמשות, נבראו מהצד ההוא רוחות, הנמצאות מעופפות בלי גוף. ואלו אינם מיום השבת ולא מיום הששי, להיותם מבין השמשות. ונשארו אלו שני ימים בהם בספק, ומשום זה, אין להם קיום לא מיום זה ולא מיום זה.

רסג והלכו ונתפשטו באותו צד של קין בני בניו ונתלבשו באותו הצד. ולא נתלבשו בהם להתקיים בקיום ממשי. ע"כ נקראות ימים חסר י', מפני שאין להם קיום לא מיום ו' ולא מיום השבת, משום שנבראו

בהר. כלומר שהמשיכו הארת השמאל בנוקבא, ולא יראו.
רסו כעין זה, כל אלו ההרים החרבים הם מקום בית מושב שלהם. וכל אלו העוסקים בתורה, עליהם כתוב, ה' ישמרך מכל רע.

כולם באים מאותו הצד שמאל, והולכים במדבר ונראים שמה, משום שהמדבר הוא מקום חרב, מקום מושב שלהם. כי החורבן נמשך תמיד מצד שמאל. ועם כל זה, כל אדם ההולך בדרכי של הקב"ה, ומתירא מפני הקב"ה, אינו מפחד מהם. הלכו ונכנסו

אודה ה' בכל לבב

רעב ישרים אלו הם ישראל, משום שכל המדרגות מתעטרות בהם, כהנים, לויים, צדיקים וחסידים. שהם ישרים. ועדה, שהקב"ה מתעטר בהם.

טיב הזווג שבחצות לילה הוא להמשכת החכמה בעיקר. וטיב הזווג של היום הוא בעיקר להמשכת החסדים, שבלעדם אין החכמה שבנוקבא מאירה, והיא חשך ולא אור. וכן ז"א אינו מתעטר בהארת החכמה זולת ע"י הנוקבא, בסוד הזווג שבליילה. אודה ה' בכל לבב, מבוארים ב' מיני ההארות הללו והשלמתם של זו"ן זה מזה.

יש י"ד עתים לטובה ויש י"ד עתים לרעה. אי אפשר לעבוד את הקב"ה, כי אם באותם הימים, שי"ד עתים לטובה שולטים בהם, ולא בימים שי"ד עתים לרעה שולטים בהם. אבל הזוכה בהארת החכמה, הוא מתקן עמהם גם את י"ד העתים לרעה, שנעשות לו טובות גדולות, ואז יכול לעבוד ה' בכל ימיו, אף אחד מהם לא יחסר.

וז"ש דוד, ואפילו בימים שי"ד העתים לרעה היו שולטים, היה קם בחצות הלילה, שאז הזמן לקבל המוחין הללו דהארת החכמה, ומשבת ומודה. כי הארת המוחין הללו נמשכים בשירות ותשבחות, שהם בסוד הארת השמאל.

י"ה, שהם מוחין דז"א, אור החסדים. והלל, הנוקבא, במוחין דהארת חכמה. בין בי"ד עתים לטובה ובין בי"ד עתים לרעה. אמנם במוחין דאור החסדים אי אפשר לשבח תמיד, כי בי"ד עתים לרעה, אין שבת זולת ע"י הארת חכמה. ולפיכך אודה ה' בכל לבב, ביצר הטוב וביצר הרע, בקו ימין, יצה"ט,

רסו הללויה אודה. דוד המלך כל ימיו היה עוסק בעבודת הקב"ה. והיה קם בחצות לילה, ומשבח ומודה בשירות ותשבחות, כדי לתקן מקומו במלכות שלמעלה.

רסח וכאשר נתעורר רוח צפוני בחצות לילה, היה יודע, שהקב"ה מתעורר באותה שעה בגן עדן, להשתעשע עם הצדיקים. וע"כ היה קם בשעה ההיא, והתגבר בשירות ותשבחות עד עלות הבוקר.

רסט כשהקב"ה נמצא בגן עדן, כל הצדיקים שבגן כולם מקשיבים לקולו. ולא עוד, אלא חוט של חסד נמשך עליו ביום. כמ"ש, יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. ולא עוד, אלא אלו דברי תורה שאמר בלילה, כולם עולים ומתעטרים לפני הקב"ה. ומשום זה דוד המלך היה עוסק בלילה בעבודת רבוגו.

רע בכל השירות והתשבחות, שאמר דוד, העליון מכולם הוא הללויה, משום שכולל שם ושבת ביחד. מהו שם ושבת? השם הוא י"ה. שבת הוא כנסת ישראל, הנוקבא, שנקראת הלל, משום שהיא מסדרת תמיד שבת לקב"ה ואינה שוככת, כמ"ש, אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל. כי סדרי שבת היא מסדרת, ומשבתת לו תמיד. ומשום זה מרומז במלה הללויה, שם ושבת ביחד, שהשם הוא י"ה, ושבת הוא הללו, השכינה, שמשבתת תמיד אליו.

רעא אודה ה' בכל לבב, ביצר טוב וביצר הרע. שהם נמצאים תמיד אצל האדם, כמ"ש, בכל לבבך, כי יצה"ט שורה בחלל הימני של הלב, ויצה"ר בחלל השמאלי שבו.

ישרים ועדה.
רעג) ומשום זה צריך האדם לשבח תמיד את הקב"ה, משום שהוא רוצה שירות ותשבחות, שרוצה להתעטר בחכמה. ומי שיודע לשבח את הקב"ה תמיד, שהוא ע"י המוחין דהארת חכמה, הקב"ה מקבל תפלתו ומציל אותו. שמתחילה צריכים לזווג של לילה, ואח"כ לזווג של יום, להמשכת חסדים בתפלת שחרית.

שממנו י"ד עתים לטובה, ובקו שמאל, יצר הרע, שממנו י"ד עתים לרעה. בסוד ישרים, שהוא הקו האמצעי, הכולל בתוכו ב' הקוים, וע"כ כולל כל המדרגות. ישרים ועדה. עדה, הנוקבא. ישרים ועדה, זו"ן. ישרים ישראל, זו"א. ומשמיענו הכתוב, שהקב"ה, זו"א, מתעטר בהארת החכמה מן הנוקבא, שנקראת עדה. כי אינו מקבל חכמה אלא בעת הזווג עם הנוקבא. וע"כ כתוב,

אתה סתר לי

ההתמעטות שהביא לקו השמאלי בכח המסך דחירק, נבחנת לצל והמסך לכנפים. הקטרוג והשנאה נמשכים לאדם מלמעלה בעת הארת השמאל ממעלה למטה. היצה"ר המסיתו לחטוא ולהמשיך הארת השמאל ממעלה למטה, כמ"ש יורד ומסית ועולה ומשטין. ואם לא היה היצה"ר עלול להסיתו לחטוא למטה, בעת הארת השמאל ממעלה למטה, אז לא היתה נמשכת שנאה על האדם מלמעלה.

החכמה המלובשת בחסדים, אחר שנתמעטה לו"ק דג"ר ע"י קו אמצעי, נמשכת ומתגלית ע"י שירים. וע"כ מכונה שירים. וכיון שמקודם שנתמעטה החכמה ע"י הקו האמצעי, היה להיפך, שהביאה עליו דינים, ע"כ אמר להקב"ה, שהוא קו אמצעי, שירים שנפלטו ונשארו אחר התמעטותם ע"י הקו האמצעי. תסובבני סלה להצילני בהם מכל המזיקים שהם בדרך. תסובבני, אלו הם השירים, שיש בהם מדרגות, המספיקות להצלה, אחר שנתמעטו ע"י קו אמצעי לו"ק דג"ר, נעשו מוכשרים להצלה. כי פעולה זו היא ע"י קו אמצעי, הקב"ה. וע"כ אמר לו, תסובבני, לשון נוכח, ולא יסובבני.

הקריאה כסדרו, תורה על קו ימין, הארת החסדים, המאירה ממעלה למטה. והקריאה למפרע, תורה על קו שמאל, הארת החכמה, המאירה ממטה למעלה. וכיון שמקרא זה מדבר על ב' מיני הארות הללו, ע"כ אפשר לקראו כסדרו ואפשר לקראו כמפרע. כי

רעד) אתה סתר לי מצר. אתה סתר לי, זה הקב"ה, שהוא סתר ומגן לאדם, ההולך בדרך התורה, קו האמצעי. והוא מסתתר בצל כנפיו, שלא יוכלו להרע לו. שואל, א"כ מצר תצרני, למה לי, כי הוא אותו הדבר כמו אתה סתר לי? ומשיב, מלמעלה ומלמטה. מלמעלה יש לו לאדם שונאים, וע"ז נאמר, אתה סתר לי. ומלמטה גם כן, זהו היצר הרע. וע"ז נאמר, מצר תצרני, והוא צר למעלה וצר למטה, כמ"ש יורד ומסית עולה ומשטין. ואלמלא היצר הרע, לא היה נמצא לאדם שונא בעולם. משום זה כתוב, מצר תצרני, על היצר הרע.

רעה) בעת שהקו השמאל האיר ממעלה למטה, מטרים שנכלל בימין, היה היצה"ר נאחו באדם מלמעלה ומלמטה. כי מלמעלה קטרג עליו, והביא עליו שנאה. ומלמטה הסיתו לחטוא ולהמשיך השמאל ממעלה למטה, שזה היה חטא עצה"ד. וכשבא קו אמצעי, נכללו השמאל והימין זה בזה, והאירו ביחד, באופן שאור הימין האיר ממעלה למטה, והשמאל ממטה למעלה. ואז נתבטלה השנאה שמלמעלה על האדם, ונפרד ממנו היצה"ר מלמטה.

ויש בו ב' דברים:

א. סתר, כי בגללו נתמעטו ג"ר של הקו השמאל, ואינו יכול להאיר רק ממטה למעלה, שהיא ו"ק דחכמה,

ב. מגן, כי על ידיו נכללו השמאל והימין זה בזה, והעביר הקטרוג והשנאה מן האדם.

מסיתו בכל אלו הצרות שבאו עליו, להשטות אותו מעם הקב"ה. ועליו אמר דוד, דחה דחיתני לנפול, בגיהנם. וה' עזרני, שלא נמסרתי בידך.

רעה ועל כן יש לו לאדם להזהר ממנו, כדי שלא ישלוט בו. ואז הקב"ה שומר אותו בכל דרכיו. שכתוב, אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף, בלכתך לא יצר צעדך. וכתוב, וארח צדיקים כאור נגה. אשרי הם ישראל, שהקב"ה שומר אותם בעולם הזה ובעולם הבא. שכתוב, ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

יש בו מצד ימין ומצד שמאל. **רעו** באלו שירות ותשבחות שאמר דוד, יש בהם סודות. ודברים עליונים בסודות החכמה. משום שכולם נאמרו ברוח הקודש, שרוח הקודש היה שורה על דוד, ואמר שירה. ועל כן כולם ברוח הקודש נאמרו.

רעז דחה דחיתני. דחה דחוני, היה צריך לכתוב. מהי דחה דחיתני? שהרי הקב"ה לא דחה אותו, אלא השונאים. ומשיב, אלא זה הס"א, הדוחה האדם תמיד, ורוצה לדחותו ולהשטותו מעם הקב"ה. וזה הוא היצה"ר, הנמצא עם האדם תמיד. ואליו חזר דוד ואמר, דחה דחיתני לנפול. משום שהוא היה